

Ladislav Hejdánek:

17. 4. 1989. Já jsem původně myslel, že ten vztah k fysis, k tělu, na jedné straně a na druhé straně k setrvačností, že odbudu je za jeden večer. Ukázalo se, že ty setrvačnosti se tam nevešly a naopak že dneska ani pořádně jsem je nemohl vyčerpat. Já nevím, prostě mám to blbě a je tam jenom něco a bylo by to potřeba předělat, a to už jsem nestihl. Takže musíme řadu věcí nechat pro diskusi. Tak dnes máme na programu politicko-filosofický aspekt těch takřkajících nepravých jsoucen, eventuálně hromad setrvačností a emancipátů, o kterých jsme zčásti už mluvili. Čili je to obor, který je na první pohled ještě vzdálenější politice a politické společnosti než ta pravá jsoucná, a zejména tělo, vlastní, nebo lidské, a tak dál. Jsou to prostě takové ty věci, které jsou na první pohled antropologicky jaksi nerelevantní. Irelevantní je moc silné, ale málo relevantní... prostě jsou jenom okolnostmi, podmínkami a tak dál. Některé aspekty dnešní problematiky jsou dávno známy a uznávány. Ovšem tím více ve stínu a v skrytosti zůstávají jiné. Naším cílem by vlastně mělo být poukázat zejména na mezery, to znamená na takzvaná bílá místa, to jest na ty reality hromad nepravých jsoucen a emancipátů, o kterých se nemluví, které se nezkoumají a tak dále. Protože celá halda se jich zkoumá. A druhá věc je – mělo by být naším úkolem poukázat na filosofický aspekt záležitostí tam, kde je mimofilosoficky ta záležitost, ten vztah, nebo ta skutečnost známa a respektována. Čili upozornit na to, že to má ještě něco navíc, co je zanedbáváno, ale sama ta věc je známa. Čili tyto dvě věci bychom měli udělat, což se nepodaří. A já tam uvedu řadu příkladů, případů, které navíc, mám dojem, že nebudou zcela vystihující, no, ale holt... Obecně se uznává význam přírodního bohatství pro rozvoj politické společnosti. Z českých dějin to známe třeba, že ta závěrečná fáze přemyslovského státu a potom vláda Lucemburků a vrchol v Karlovi IV., že vlastně byla možná jenom díky určitému ekonomickému vzruchu toho českého království. Rýžování zlata, hlavně však stříbrné doly, později, třeba řekněme, na přelomu 18. a 19. století, zejména na začátku 19. století, zase velmi vhodné, výhodné zásoby železné rudy a uhlí v rámci Rakouska. Takže ta industrializace českých zemí například byla daleko snadnější než ostatních zemí rakouských. Navíc tady ještě byly jiné aspekty, ale tohle to umožnilo. Takže po první světové válce jsme vlastně na tom velice vydělali, poněvadž ty továrny nám tady zůstaly. A třeba Rakousko samo, ačkoliv předtím vládnoucí země, tak kleslo ekonomicky, protože bylo naprosto neadaptováno na ten moderní vývoj. A ještě snad bychom mohli jmenovat po druhé světové válce uran, kterého jsme měli tady pozoruhodnou zásobu, která nám mohla umožnit obrovský start v rámci té rekonstituce evropského hospodářství. Z ostatního světa si připomeňme jenom třeba ropu v arabských zemích. Krásně tu lze všude prokázat, kdybychom to analyzovali, což dělat nebudeme, že vlastně nejde o vliv ve smyslu kauzální působnosti, že tedy to nejsou stříbrné doly, které způsobují ten vzruch českého království za Karla IV., že to není uran, který způsobí, že se tady ohromně industrializuje a modernizuje naše společnost. Uran tu byl, naopak šlo se dolů. Nebo že ropa znamená modernizaci, europeizaci arabských zemí. Pokoušel se o to Rezá Pahlaví, ale nezdařilo se. Také proto, že dělal politické chyby. Ale je otázka, zda i kdyby někdo nedělal politické chyby, zda se to mohlo zdařit, protože ta společnost, jak se zdá, na to nebyla připravena. A zejména na takový rychlý zvrát, takovou rychlou proměnu. A je otázka, zda se tam neprokázalo, že bez demokratičnosti a bez demokracie, která tam samozřejmě neexistovala, tak že prostě ten kapitalismus se tam uplatnit nemůže. To je další záležitost, ale tady máme takové napůl úvahy. Tedy je evidentní, že nejde o kauzální působnost, nýbrž o reaktivitu, to jest o schopnost té společnosti a jejího vedení – jednak vlády, ale nejenom vlády, to znamená intelektuální potenciál, vědecký potenciál, technický potenciál, dovednosti, zručnost, všechny tyto věci k tomu patří – tato připravenost k reagování vhodnému v daný čas. Například dneska už s tím uranem, i kdybychom ho měli, tak už nic moc nepodnikneme, poněvadž na světě je už tolik objeveného uranu, že ta cena pronikavě klesla. My jsme mohli startovat jedině v těch padesátých letech. I dneska by byl dobrý, ale už to není ono. Tenkrát to byla obrovská šance, která byla naprosto tedy problbnutá. Čili jde o schopnost technicky zdatně a také ve vhodný čas přírodního bohatství využít a s výtěžkem hospodařit. Ten vhodný čas, to je také otázka tedy těch arabských států, které celá desetiletí, protože v tom viděly výhodný zisk, tak prodávaly tu naftu nesmírně lacino. A vzpamatovaly se teprve, když vznikla naftová krize a založily OPEC a tak dále. Tedy rozkvět země za posledních Přemyslovců s vyvrcholením v době Karla IV. by býval

nemyslitelný bez bohatství země, ale na druhé straně ani bez dobré nebo zlepšující se správy obecních, to jest politických záležitostí. Totéž platí pro období industrializace českých zemí v minulém století. Tam přinejmenším podmínkou bylo, že ta rakouská vláda politicky prováděla diskriminaci a represe, ale považovala tu industrializaci za cosi pozitivního, tedy dala zelenou. A necítila v tom ohrožení. Naproti tomu situace po poslední válce svědčí o tom, že ani mimořádně výhodné přírodní bohatství, to jest ten uran, není nic, nebo je máloco platno, není-li ho včas a rychle a maximálně efektivně využito, a to v zájmu, v intencích vlastní země. A totéž platí pro arabské země a jejich ropu. Odhaduji, že inteligentní politika mohla po válce dovést náš stát a společnost mezi nejpokročilejší země světa. A to dokonce bez pomoci Marshallova plánu, na který jsme tehdy nesmyslně rezignovali, neboť naše technická vybavenost, ač relativně zastaralá, to byla určitá nevýhoda – například Němci tím, že to měli všechno zničené a dostali pomoc, tak si to všechno postavili moderně na úrovni poválečné doby a vlastně došlo k tomu hospodářskému zázraku díky tomu, že měli rozbité staré věci – nicméně určitá výhoda by bývala byla také, poněvadž například tam se mnoho nestalo v ocelárnách třeba v Plzni dodneška, a tím spíše to mohlo fungovat tedy hned po válce. A tedy jednak válkou jsme byli málo poškozeni a jednak finanční ztráty – samozřejmě byli jsme úplně zbaveni, naše koruna neměla žádnou cenu po válce, protože o to se postarali Němci – ale právě tyto finanční ztráty mohly být velmi rychle a snadno vyhojeny prodejem uranu v době jeho nejvyšší poptávky a před objevením dalších nalezišť. To jest – my jsme tehdy tímto způsobem mohli akumulovat potřebný kapitál k tomu industriálnímu startu a rozvoji. A zároveň jsme za předpokladu inteligentní politiky mohli zabránit těžkým ztrátám postupným omezováním ocelářského průmyslu. Ta nesmyslná ocelářská, ocelová koncepce nejenom že zabránila investicím do daleko důležitějších oborů, ale byla naprosto pasivní, ztrátová. Náš současný úpadek je proto důsledkem hrubě mylné politiky, a to navzdory mimořádně výhodné nabídce přírodních zdrojů, tedy konkrétně toho uranu. Samozřejmě ty ostatní zdroje už nebyly nic moc, a proto taky ta ocelářská koncepce byla blbost, poněvadž jsme museli vlastně postupně dovážet všechno. Naše zásoby rudy i slušného uhlí byly vlastně vyčerpány. Meze inteligentní politiky ovšem mohou být také společenského a kulturně-politického druhu. Právě ten íránský šáh chtěl ropného bohatství využít k modernizaci a europeizaci celé země, ale ten převrat pak... země na to nebyla připravená, došlo k převratu a ten převrat přinesl společnosti nesmírné ztráty a obrovská utrpení. Zcela nepochybně kdyby Íránci tušili, co je čeká, tak by hýčkali šáha. To je dokladem toho, že nejen vláda a přední politikové, ale také společnost musí být připravena. To všechno se týká tedy... já tam pletu dohromady několik věcí, ale to nejde jinak, ale nás zajímá ten aspekt vztahu k tomu přírodnímu bohatství. U přírodního bohatství je zřejmé, že se chová pasivně a že jeho využití je záležitostí lidské aktivity, respektive, jak jsme říkali, reaktibility. Ale také na půdě a v rámci společnosti a její dějinnosti se formují jisté struktury a procesy, které mohou zčásti představovat jakési nepřirodní nebo mimopřírodní bohatství. Jsou to dovednosti, zkušenosti lidí, ale také uplatněné vynálezy, stroje, strojové vybavení, průmyslová vybavenost vůbec celková, tedy celé ty komplexy, v širším smyslu i technický a vědecký výzkum, na druhé straně ovšem i duševní vlastnosti, třeba pracovitost, která se musí vypěstovat, ta prostě nepadne shora, intelekt, který je jenom zčásti dán přírodou, vzdělání, mravní zvyklosti, ideologie, mravní a duchovní zakotvenost. Mravní zvyklosti a mravní zakotvenost jsou dvě různé věci. Principiální mravnost, etika, etičnost a na druhé straně mravní zvyklosti, to jest takové ty mōrēs ve společnosti. Na to poukázal třeba Max Weber, když ukazoval, jak neobyčejně důležitý byl protestantismus pro vznik a rozvoj kapitalismu. Ovšem právě tady nastává nezbytné rozlišení. Na jedné straně jsou tu návyky nezbytné k fungování společnosti – a posuzování těchto návyků je především účelové –, na druhé straně vztah člověka k neúčelovým normám, které ovšem mají také své praktické důsledky. Tedy když Weber poukazuje na souvislost protestantismu a kapitalismu, tak to neznamena, že můžeme posuzovat protestantismus jenom vzhledem k tomu, jestli se hodí nebo nehodí do kapitalismu, nebo pro ten rozvoj kapitalismu. To je prostě souvislost, která je nějak prokázána tím Weberem, ovšem samozřejmě protestantismus sám o sobě je jistý postoj, který nelze redukovat na tuto funkci. Nás dnes zajímá především obor toho, co náleží k oněm účelovým, technickým návykům, jež si leckdy už ani neuvědomujeme a které jsou především jakýmsi přimknutím našich aktivit k materiálu a okolnostem. To užívám tak, abych to

nějak pojmenoval, a necháme to v té rozplizlosti. Materiál a okolnosti jsou jakousi skutečností, kterou vždycky musíme brát dost vážně, a své aktivity, které samozřejmě mají jiné cíle, nejsou dány tím materiálem a okolnostmi, ty aktivity nějak musí být i těm okolnostem a tomu materiálu přizpůsobeny. Příklad triviální – před řadou let se tady prodával ten vidlový rýč čínský a ukázalo se, že je to špatně kalené a že to praská. Jinak to bylo neobyčejně šikovné, ale nevydrželo to. Tak je naprosto jasné, jak ta adaptace tomu materiálu nebyla dostatečná. Prostě ta technologie byla špatná, jinak to všechno bylo krásně prokoumané. Až na to, že byly krátké, byly pro ty malé Číňany a tak. Právě tato adheze, jakási adheze určitých... nebo adaptace, nebo jak bychom to napsali, určitých složek lidské praxe a lidského života dává vznik jistým setrvačnostem, jež mohou mít někdy pozitivní, ale jindy negativní vliv na politickou společnost. Mezi obojím, mrtvou přírodou, o níž mluvíme jako o přírodních zdrojích například, a našimi zvyklostmi a dovednostmi, které se přimykají materiálu a okolnostem, mají zvláštní postavení nástroje. Právě vymezení povahy nástrojů nám pak dovolí rozlišit mezi návyky instrumentálními a mezi návyky zásadními, principiálními, včetně takzvané morálky. Přesně v tomto bodě nám může poskytnout neocenitelné služby fenomenologický popis a rozbor. Ale připomínku důležitou bych chtěl říct. Poslední slovo si musí ovšem nechat samotná filosofie, čili tu neztotožňuji s tím fenomenologickým popisem a rozbohem. Fenomenologii chápu jako metodu, nikoli jako filosofii. Poslední slovo tedy si musí nechat filosofie. Pro přístup politicko-filosofický má zcela eminentní a ničím jiným nezastupitelný význam přesné odlišování instrumentálních prvků dané politiky a těch momentů, jimiž politika přesahuje svou strategii do oblastí, v nichž jde o mnohem víc, totiž o mnohem dalekosáhlejší nebo dokonce nekonečné, přímo nekonečné cíle. A o tomto druhém tedy budeme mluvit až příště. Tomu, co bývá – teď toto je jakýsi pokus, který nabízím pro diskusi – tomu, co bývá označováno za machiavelismus v politice, je po mém soudu třeba rozumět v tom smyslu, ať už ten název přiléhá nebo ne, tedy máme-li tady odpovědného autora v Machiavellim a nebo nikoliv, správná interpretace Machiavelliho je třeba jiná, jak někteří říkají, ale to, čemu se tak říká, ten machiavelismus v politice, tomu je třeba rozumět v tom smyslu, že politika je redukována na politickou dovednost, techniku, tedy instrumentální záležitost. Jde také o to, že to bývá označováno za profesionalismus v politice. Nebezpečí takového profesionalismu redukováného na techniku, techniku vládnutí, spočívá v možné politické slepotě nebo v diletování tam, kde jde o širší a dlouhodobější strategii a nebo o způsob, jak čelit dějinné výzvě a odpovědět na ni. Tam je zapomenuto, že politika musí vyústit vždycky, i když v malém, musí být velice konkrétní a přiměřená materiálu a okolnostem, takže každá politika je zároveň anebo hlavně odpovědí na dějinnou výzvu. A tam ovšem ta instrumentalita je sražena na úroveň druhořadou. Ne v tom smyslu, že by na ní nezáleželo. Záleží. Kdežto když někdo to technicky nedovede, tak (00:22:59). Ale umět to technicky ještě vůbec neznamená. Koneckonců je to obdoba jako v umění třeba – prostě zvládnout techniku hry na nějaký nástroj ještě vůbec neznamená, že to je... to může být akrobat, může to být nějaký takový ten technický génius, ale to vůbec nestačí. Hudba je něco více než jenom ta technika. A podobně politika je víc než jenom ta instrumentalita. Obecně tedy platí – instrumentální partie či složky politiky jsou významné a musí být profesionálně udržovány na úrovni. Ale není to celá politika. A nás zajímá právě dnes ta instrumentalita, jak jsme si řekli. A tady je třeba vidět, že protože úroveň profesionality politické ve světě stoupá, i když zas ne moc, jak vidíme třeba v Americe nebo v Sovětském svazu, v takových supervelmocích, ale nicméně stoupá, uvádí každá instrumentálně, respektive technicky nekompetentní a diletující politika příslušnou zem nebo stát do velmi nepříznivé situace. To je náš případ. Proto se z politického života společnosti musí v důsledku dělby práce vydělit správní oblast s vymezenou sférou pravomoci a se stanovením správních postupů. To znamená – celá ta správní oblast, která je velice důležitá pro organizaci společnosti, se musí zvednout na vysokou profesionální úroveň. Ovšem to pak jakoby vyřadí občana, který se nezabývá profesionálně tou správní politikou, ze hry. Aby se tomu nějak čelilo a ta nevýhoda aby byla nějak vyrovnána, musí se ustavit zvláštní sorta profesionálů jiného typu, totiž takových, kteří občany-neodborníky budou moci zastupovat ve správních sporech, odvoláních proti správním rozhodnutím a tak dále. Čili to je ta sorta těch odborníků, advokátů. Takže dochází k tomu, že když občan se cítí nějakým způsobem zneprávněn nebo poškozen správním řízením, tak

sám je neschopen se ubránit, ale zvolí si advokáta, a ten díky tomu, že je také profesionál, a pokud možno ještě lepší profesionál než ti úředníci, tak se pokusí nějakým způsobem ho ubránit. Problém tady spočívá v tom, že jsou ve výhodě bohatí, kteří jsou schopni zaplatit ty nejlepší advokáty. Ale to je jiná záležitost, která už nepatří do dnešního našeho tématu a týká se už toho, čím se budeme zabývat dál. Celá oblast – teď už jsme se dostali do oboru, kde musíme mluvit o právu – celá oblast pozitivního práva, zákonů a řádu, podle něhož se výkonu práva dociluje, musí být proto oprostěna v maximální míře – tohle je další taková diskutabilní záležitost – musí být oprostěna v maximální míře ode všech principiálních, to jest mravních, kulturních, ideových a duchovních vazeb a závislostí na jedné straně a na druhé straně zase se nikdy nesmí stát výrazem mocenských, například třídních a podobně poměrů. To jest to, co jaksi teoreticky, programaticky hlásá marxismus, že právo je nadstavbou, nadstavebnou záležitostí, a že je výrazem moci, že prostě právo je moc převedená do právních formulí. Tak to je po mém soudu hrubě nesprávné a naopak je potřeba toto právo učinit naprosto takovou samosprávnou, svéprávnou a maximálně od všech takových politických nebo kulturních a ideových a tak dále vazeb chráněnou, izolovanou oblastí. Celý právní řád musí být tedy oddělen co nejúčinněji od vlády a její politiky, to znamená vláda nesmí mít právo formulovat, ustanovovat a měnit zákony – to je jeden z těch principů rozdělení moci – tedy co nejúčinněji oddělená od vlády a její politiky, ale také od politických hnutí a stran všeho druhu, to znamená stejně tak nejenom to platí pro vládnoucí strany, ale právě tak pro strany nevládnoucí nebo strany v opozici. A právo a právní řízení a realizace práva tedy se musí stát formálně technickou záležitostí, a to převážně správní, dokonce i ve sféře trestní, pokud jenom to je možné. Čili nesmí být žádný zákon formulován tak, aby rozděloval společnost. To ostatně říká i Marx, mladý Marx, který řekl, že každý zákon, který rozděluje společnost a staví občana proti jinému občanu, že je vlastně teroristický. To bych mohl donést, citovat, to jsem si teď teprve na to vzpomněl. Právo a řád, právní řád a právo vůbec se nikdy nesmí stát nástrojem v rukou politiků a vlády, nýbrž musí platit ve stejné míře a stejným způsobem pro všechny občany bez ohledu na jejich funkce. To znamená – rovnost před zákonem. Rovnost před zákonem není myslitelná, když zákon chrání jednu stranu proti jiné straně. Avšak i bez politického programu a politické vůle může – a to je poslední bod – může v politické společnosti dojít k vytvoření mechanismů či struktur setrvačné povahy. A ty pak vedou či spíše táhnou celou společnost nějakým směrem, obvykle nežádoucím. V zásadě jde o adaptaci reaktivity většiny občanů společnosti, nebo členů společnosti na existující trend, a to adaptaci, která spočívá na omylu. Občan sleduje nějaký... to je to, čemu říkal Hegel ta lest rozumu. On Hegel byl přesvědčen, že navzdory tomu, že dochází k nejrůznějším blbostem, lidi hledí si svých zájmů, které jsou velice omezené, a já nevím co všechno, tak navzdory tomu, co si ti lidé myslí o tom, co dělají a co chtějí a tak dále, že se prosazuje rozum sám. Tak tento Hegelův omyl samozřejmě nesdílíme. Rozum se sám nikdy neprosazuje. Rozum se takto může prosazovat leda v přírodě, kde je obrovská spousta jedinců od prvních stádií života celou dobu prostě vyloučena, uhyne, prostě podlehne v tom životním boji, ale toto si právě v historii nemůžeme dovolit, aby se rozum prosazoval tímto způsobem, protože nemáme možnost vytvořit tisíc nebo miliony Československ po druhé světové válce a nechat, aby každé se vyvíjelo jinak, a pak si zvolit svůj pobyt v tom, který je nejúspěšnější. Tohle prostě nemáme, a tudíž na tento rozum, který se prosazuje navzdory těm nahodilostem a uprostřed těch nahodilostí, na ten spolehnout nemůžeme. Ta lest rozumu se musí interpretovat. Něco tím Hegel postihl, ale je třeba to interpretovat úplně jinak, čímž se teď nebudeme zabývat. Ale jsme přesvědčeni, že tam, kde občan sleduje nějaký svůj cíl a neuvědomuje si, že sám i s tímto sledovaným cílem a s tím sledováním toho cíle jakoby, že je vkalkulován, nebo prostě nějak vcucnut do jakéhosi procesu, o kterém nemá páru a který vyústí směrem, který původně nikdo netuší, který pak všechny postaví až před hotovou věc, kdy už není cesty zpátky velmi často. Někdy ještě je, ale někdy není. Například moderní společnost technizovaná, industrializovaná, chemizovaná, a já nevím co všechno, už dneska nemůže couvnout. Dneska si musí vymyslet, jak kupředu. Ale nemůže jít zpátky, protože by to znamenalo tedy masové vyhynutí většiny lidstva hladem. Tak to se stalo díky tomu, že Stephenson vymyslel lokomotivu a tak dále, dalších x vynálezců přišlo s novými a novými věcmi. Dneska víme, že auta zaneřádí strašně ovzduší, ale automobilový průmysl je takový, že blokuje a dlouho ještě bude blokovat výzkum

elektromobilů, a zase výzkum až ani tak ne, ale zejména bude skupovat všechny objevy, kdyby se náhodou zjistilo, že... jsou dokonce řeči o tom, že už se znají neobyčejně výkonné akumulční způsoby, daleko výkonnější než ty, co my známe, tak že jsou někde v trezorech skoupený a tak dále. Tedy to, že občan sleduje nějaký svůj cíl a že nemá ponětí, k čemu to vede, to je výzva pro odborníky všeho druhu, a zejména pro politické filosofy, aby na to posvětili a ukázali, pokud možno, nejjasněji a nejzřetelněji, jaké trendy jsou v chodu a tudíž hrozí. Existuje jakási knížka, autora jsem si nezapamatoval, jmenuje se to Megatrends – Megatrendy. A tam se v celé té knížce, která je poměrně chytře napsaná, i když esejisticky, se mluví o těch megatrendech jako něčem, čemu se člověk musí přizpůsobit. Základní chyba je v tom, že se i megatrendy musí posuzovat, zda jsou přípustné nebo ne, musí se odhadnout dost dopředu, odhadovat, pořád se koukat do budoucnosti, co by to mohlo znamenat, a některé ty megatrendy brzdit. Dokonce asi brzdit, pokud možno, všechny, pokud jsou to megatrendy, které nejsou plánovány, nejsou v souhlasu s tím, co člověk chce. Nechat je rozvinout je vždycky nebezpečné. Je lépe je mít pod kontrolou. Ale abychom je mohli mít pod kontrolou, tak je musíme znát, musíme odhadovat jejich budoucí rozvoj. Společnost si tedy musí vyvinout kontrolní mechanismy, a to také kontrolní mechanismy zcela věcného druhu, to jest kontrolní mechanismy, které se specificky, nebo speciálně se zaměřují na ty věcné, objektivní tendence, objektivní setrvačnosti, to jest setrvačnosti i takového druhu, které vlastně vznikají nebo jsou možné jedině díky tomu, že lidé je ožívují, že jim dávají kus svého života, kus své krve, poněvadž bez těch lidí by nemohly vzniknout. Žádné ekonomické zákonitosti takzvané nejsou možné tam, kde lidé nejsou ekonomicky aktivní. Vlastně ty zákonitosti, to nejsou zákonitosti, které platí pro ty lidi, nýbrž to jsou setrvačnosti, které vznikají navzdory tomu, co lidé dělají. A proto taky ta perspektiva Marxova – ono tedy, víte, tady je třeba rozlišit mezi Marxem a marxismem zase – ten poukaz k tomu, že takové ty objektivní zákonitosti v historii jsou, například ekonomické, ale ne jenom, ten je důležitý. Lidé si mysleli, že v historii všechno běží tak, jak třeba panovníci chtějí, jak rozhodují. Ale to není pravda. Prostě víme, že ani největší diktátoři, naprosto jaksi na ničem dalším nezávislí jakoby lidé, kteří nejsou pod tlakem, jsou to absolutní panovníci, že vlastně se nemohou rozhodovat podle svého, že jsou pod šilným tlakem, a dokonce že jsou pod větším tlakem než třeba prezidenti demokratických společností, protože svoboda je nedělitelná, a tam, kde poddaní jsou nesvobodní, tam jsou nesvobodní také vládci, i když jiným způsobem. To platí například pro kapitalisty. Kapitalista, to je iluze, že může dělat cokoli, protože když dělá cokoli, tak přijde na buben. Ten se musí podřídit určitým pravidlům, určitým zvyklostem, nesmí se moc odchýlovat od toho, co dělají ti druzí. Takže také kapitalista je pod šilným tlakem, který není de facto o nic menší, než je tlak toho kapitalismu na toho vykořisťovaného proletáře. Jenomže ten kapitalista si při tom subjektivně užívá docela jinak než ten proletář. To je pravda. Ale ten tlak, to zotročení je stejné. Tedy obvykle se, když se diskutuje o politice a o demokracii, tak se mluví o kontrolních mechanismech, nebo kontrolních prostředcích, instrumentech, které jsou zaměřeny na vládu. Ale tady jsme si jako ukázali, jak je naprosto nezbytné vypracovat takové kontrolní způsoby, kontrolní mechanismy, kontrolní aparát také v oblasti těch zcela věcných, zcela objektivních, eventuálně zejména těch emancipovaných trendů, které si jakoby dělají, co chtějí, a člověk se musí naučit s nimi pracovat. Je to asi tak, jako v rodeu vždy byli zařazení ještě nezkracení koně a počítalo se, jak dlouho tam ten zkušený jezdec na tom vydrží, na tom koni bez sedla, poněvadž sedlo se tomu koni nedalo vůbec dát, že musel nějakým způsobem, trikem na toho koně vyskočit, a ten začal vyhazovat, a teď kdo tam vydrží na něm déle. Cílem ovšem není ukazovat tuto dovednost, nýbrž té dovednosti využít k tomu, aby i ten nejdivočejší kůň byl zkracen a aby jezdil tak, jak my chceme. A toto musí platit také pro ty setrvačnosti a emancipáty a tak dále. Prostě my musíme zlikvidovat tu emancipovanost, dostat to pod kontrolu a pak využít toho, čeho lze, a naopak zamezit těm negativním důsledkům, které to má. A když to nejde, tak radši to odepsat celé. Ale to málokdy ten případ je, že se to musí... vždycky jsou nějaké způsoby, jak se to dá po nějaké stránce použít a po jiné to zabrzdit. Tak to je vše. A deset minut.

?? (00:43:52):

Já bych měl jeden malý dotaz na ten závěr. Tady se hodně zdůrazňovalo, že je vlastně nutno určité megatrendy předvídat a usměrňovat, některé brzdit, některé naopak podporovat. Ale mně se zdá, že pokud v druhé polovině dvacátého století docházelo k nějakým takovýmto pokusům prostě ty megatrendy nějak usměrňovat, a to nemám prostě na mysli třeba jenom ty pětiletky, ale i třeba analýzy Římského klubu nebo třeba ve Spojených státech Johnsonův boj proti chudobě, tak se minuly účinkem. Protože vždycky se zdálo, že ta analýza vycházela z té konkrétní situace a pak z toho daného časového horizontu, a pak se najednou vynořily faktory, které tu situaci usměrnily zcela jinak.

Ladislav Hejdánek:

Ano, máte pravdu. V tomto oboru je situace asi taková, jako byla u archaických lidí, kdy první pokusy o přechovávání ohně skončily tím, že vyhořela celá vesnice, a tak podobně. Bohužel jsme dneska svědky toho, že každý neúspěch tohoto druhu je interpretován jako důsledek toho, že se člověk pokouší projektovat, nebo kontrolovat věci, které ke kontrole nejsou, že se musí... tím či oním způsobem se argumentuje, že se musí nechat ty nejrůznější tlaky a tendence rozvinout přirozeně, tak, jak ony samy chtějí, a tak dále. Tohle je třeba hlavním obsahem toho důrazu na trh, zavedení trhu znovu a tak dále. Na druhé straně se uvádí zase, že naopak ty pokusy to všechno dostat pod kontrolu, že vlastně...

[STRANA B]

Ladislav Hejdánek:

... nebo v Rusku, takže v zásadě už je to něco, že už in nuce je to obsaženo v tom a tak dál, čili návrat k laissez-faire, laisser-passer. To bychom tedy měli se tím zabývat jaksi možná na úrovni už jiné, jaké jsou filosofické základy, jaké je pozadí, na jakých presumpcích a na jakých předsudcích to či ono pojetí stojí. V našem případě, tedy v dnešním večeru bych chtěl poukázat jenom na jedno – že zatím se jaksi člověk zmocňoval stále víc a víc nejenom přírody kolem sebe, ale také své vlastní budoucnosti, stále více to kontrolovat a tak dále. Že dochází k těm některým velice nepříjemným důsledkům, to samo o sobě nemůže být argumentem proti celému tomu vývoji dosavadnímu. A pokud ano, tak pak by tedy skutečně se muselo ukazovat buď na to, že tady je nějaká mytická nebo nějaká supranaturální síla, která to všechno vede daleko rozumněji, než my lidé si to dovedeme představit, a nebo to znamená rezignaci a prostě zachraň každý, co můžeš, ale holt jsme vydáni všanc a tak dále. Znamená to svým způsobem návrat k fátu, návrat – to jsme tady viděli tedy – tak inteligentní člověk jako ten Comte-Sponville, tak prostě se vidí v těch stoicích, protože mu představují jakýsi způsob řešení této výzvy, nebo této strašně obtížné situace. Má dojem, že holt tady něco musí samo rozhodovat, že člověk prostě to nezvládne všechno. Já říkám – toto vlastně patří do jiné kapitoly, protože to není otázka toho vztahu k těm objektivnostem. Po mém soudu, jakmile to uděláme tak, že tedy tematizujeme ty objektivnosti, tak tam, myslím, vůbec ani není alternativa. Tam je nutné připustit, že člověk se musí pokusit to dostat pod kontrolu. Ty nesnáze, které s tím souvisejí, ty je potřeba tedy analyzovat a zjistit tedy, jestli ty nesnáze těch fatalistů nejsou ještě větší. A každopádně tedy, i když třeba ten Johnson je kritizován, tak fakticky se ani Reagan neodvážil zlikvidovat všechna ta opatření, která tam zavedl ten Johnson, poněvadž ta obava z toho, k čemu by to vedlo, je příliš veliká. Čili teoreticky se to [00:04:07], prakticky se to jenom malinko zatlačí. Takže začalo se tedy s těmi... například s tím šetřením na univerzitách. A brzy s tím Reagan skončil, protože najednou si postavil všechny intelektuály proti sobě, a to nemůže potřebovat žádná vláda. A vlastně je to téma, které spíš bude patřit tedy k těm příštím večerům, protože tam jde o takové ty takřkajíc principiální záležitosti. My jsme si tady už říkali o mnoha aspektech v té evropské tradici, které je třeba podrobit důkladné revizi. Jestli je toto právě také ten bod, kde je potřeba to jaksi podrobit revizi, to musí být zkoumáno. Ale to by pak znamenalo to celé přebudovat. A pak ovšem je třeba ukázat alternativu a pak důsledně odbourat vše to, co v minulosti už se stalo tím, že člověk na sebe tu odpovědnost vzal... a nebo odpovědnost vzal... prostě by se pustil do věcí a nevěděl, jak to dopadne. Nepochybně je tady jedna taková – kdybyste mě někdo chtěl zarazit, tak mě zarazte, poněvadž já dnes budu mít tendenci kecat pořád, poněvadž se

nekontroluji – ta epocha evropská může být a také u řady myslitelů je chápána jako jakési nezdravé intermezzo, kdy už v začátcích jsou obsaženy ty šílené konce. A když domyslíte ty koncepce a teorie o těch mezích růstu a o tom, že všechno se musí recyklizovat a že nesmíme zaneřáďovat Zemi, protože to je vlastně jenom veliká loď kosmická, nemáme kam to smetiště umístit, celé tyto koncepce vlastně zpřítomňují, aktualizují tu orientaci archaického člověka na opakování, na archetypy, napodobování a tak. Skutečně Evropa stojí a padá s tím podnikáním. Zejména to je tedy dané tou orientací, židovskou orientací do budoucnosti, ty výzvy proroků: „Nechte staré být a kupředu!“ A třeba u toho Řehoře z Nyssy ta koncepce toho nekonečného vývoje, nekonečného pokroku. To je ta židovsko-křesťanská linie, ale ovšem svým způsobem. I když v teorii to nedošlo adekvátního výrazu, tak můžeme vidět v té řecké kolonizaci, ještě předklasické, takový obrovský rozmach, takovou energii, která dala vlastně takový start celé té evropské epoše a která se teoreticky sice neobrazila v nějakých koncepcích, ale obrazila se v tom, co je základem těch koncepcí, to jest v té koncepčnosti. To jest – vůbec samy ty pojmy, sama ta pojetí, a i ta slova, jichž je použito k označení nebo k pojmenování těch skutečností i pojmů, mají v sobě cosi násilnického, cosi takového agresivního. Pojem znamená to, co uchopím, chápání, uchopení, to je greifen, sáhnout po něco – begreifen. Prostě to všechno je taková násilnická záležitost. Conceptiō v latině je zároveň chápání a zároveň znásilnění ženy. Teprve druhotně to znamená početí. Tato jakási agresivita, ta je přítomna ve způsobu samotného myšlení. A to když se potom skloubilo tedy s tou orientací do budoucnosti, tak to dalo té Evropě ten obrovský švunk, ten start a to, že ta Evropa předběhla všechny ostatní kultury, i když byla pozdější. Předběhla a zároveň tedy zaneřáďila takovými děsivými vedlejšími důsledky. A teď je otázka tedy, co s tím. Buď to byl omyl, chyba, je to anomálie, je to cosi, co vybočuje z rámce přírody. Ten archaický člověk se ještě pořád jaksi držel té přírody, pořád ještě Země byla matkou, terre mère, pořád ještě byl zakotvený, byl v té přírodě doma a tak dále. A tady ten člověk se urval, utrhł a zaneřáďil kdeco a sám sebe. Takto je možno se... a tedy jediná možnost je z toho vycouvat za každou cenu, to jest i za cenu toho, že spousta lidí vyhyne, uhynie a že se vrátíme ke starému způsobu hospodaření a nebudeme dělat to, co se teď dělá, bez čeho nelze ty lidi vykrmit a tak. To je otázka velice zásadní, ale tedy netýká se přímo toho dnešního tématu. Ale chápu, že tedy je třeba se tím zabývat. Po mém soudu cesta zpět byla nazvána, nebo pojmenována ve Starém zákoně jako „pes se vrací k vývratkům svým“, tak to je něco naprosto nemyslitelného v této tradici. Jediná možnost je holt převzít další a další odpovědnosti. To znamená tedy prostě všechno spočítat, všechno vyprojektovat, přírodu, celou přírodu prostě pěstovat tak jako květináč za oknem, nebo kytku v květináči za oknem. Prostě už to samo nefunguje a musíme si to vzít na svou starost. A totéž tedy, jak budeme muset pečovat o přírodu a z celé přírody udělat park, koneckonců už v Evropě přece nic přírodního není. Lesy tady u nás, přece to je všechno... to je Krč. A tak stejným způsobem holt člověk bude muset vzít na svou odpovědnost i ty společenské a celé ty historické záležitosti, kontingence bude muset nějak předem započítávat, nechat jim místo, nechť je jaksí vyloučit, ale prostě dát jim jenom to místo, které jim patří, a nenechat kontingence působit jako zemětřesení. I ty kontingence musí být pod kontrolou. Takže to je ovšem přesvědčení a je možno o tom diskutovat. Když si pořádně zpřítomníme, co by znamenalo to odmítnout, tak po mém soudu to je tedy tristní. To je jediná cesta. Tak bych prosil další.

??? [00:14:22]:

Bych se zeptal, jestli by nebylo možno něco říci k tomu Hegelovi. Nevím, jestli jsem to dobře pochopil, ale v podstatě jsme tedy řekli, že rozum se sám neuplatní, nebo napadli nějakou takovou jeho tezi. A potom chvíli nato tedy byla řeč o Marxovi, že tedy určité zákonitosti platí. Nevím. Ptám se, protože nevím, jestli – tedy toho Hegela tolik neznám – jestli tedy vlastně nelze chápat to uplatnění toho rozumu právě skrze některé ty zákonitosti, které se tedy ukazují, že skutečně jsou a že tedy k nějakému pokroku vlastně spějí. A v případě tedy, že by to šlo takto pochopit, tak jestli tedy to odmítáme proto, že to nestačí jenom spoléhat na to, že je potřeba tomu pomoci, anebo že je to tedy úplně jako špatná teze, že prostě to vůbec neplatí?

Ladislav Hejdánek:

Tak to je otázka, kdy... no, ale ono zase je tady dost nových lidí natolik, abych to zopakoval. Řada těch starších, co už sem několik let chodí, tak se na to bude pamatovat. Totiž sem patří kritika kauzality, kritika pojetí zákonitostí, reinterpretační zákonitostí a určité důsledky, které se z toho vyvodí. Já nevím, kolik toho mám do toho pojmout. Já bych začal tedy nejdřív – ten omyl Hegelův se ocitne v ostrém světle, když si dost uvědomíme, co to znamená, že logos, jak jsme si tady vyložili minulý školní rok a první polovinu tohoto školního roku, že logos se uplatňuje dvojím způsobem – jednak prostřednictvím fysis a jednak bez toho prostřednictví. A bez toho prostřednictví že jediné prostřednictvím vědomí a myšlení člověka. To znamená, že vylučuji to, co právě považoval Hegel za samozřejmé, nebo za platné, totiž že logos se uplatňuje prostřednictvím přírody a celých dějin. Není tomu tak. My jsme si ukázali proč, detailně, jak. To je prostě mythos určitý. To je filosofický mýtus, že se rozum prosazuje vším. A my jsme to redukovali. My jsme si ukázali odtud potud, kde jsou ty meze. A protože společnost ani dějiny nejsou subjektem a zejména ne subjektem obdařeným vědomím, tak logos se nemůže jejich prostřednictvím uskutečňovat. Logos se naučil uplatňovat jediné skrze fysis, ale to končí u člověka. To je jenom u živých bytostí a nejvyšší živá bytost je člověk. Čili dál už logos touto cestou jít nemůže. A dál je nutná ta cerebralizace, jak říkal Teilhard, a vznik noosféry, to jest ta interkomunikace těch nejvyšších živých bytostí pomocí slova, pomocí řeči. A tam to jde všechno jinak a je to všechno závislé na tom, jak ti jednotliví lidé to uvádějí v život – to, co je oslovuje v jejich vědomí, v jejich myšlenkách. A teď tedy to znamená, že to, čemu se říká zákonitosti, s tím vůbec nemá nic společného. Zákonitost není ani případ fysis, ani případ toho rozvrhu toho života, životního běhu nějaké bytosti, ani to není něco, co by mělo přesvědčující sílu a co by vedlo lidi k tomu, aby jednali tím či oním způsobem. Nýbrž to je něco, co jako by se rodilo samo. Pokud vyloučíme chápání zákonitostí jako jakéhosi světa idejí platónských před stvořením světa a nezávisle na tom světě, jenom platný pro ten svět, a ten svět že je stvořen podle těch zákonitostí, tak musíme předpokládat, že tady nějak jsou přítomny zákonitosti myšlení ještě třeba v době, kdy ještě nejsou živé bytosti na zemi, už tady jsou zákonitosti myšlení, že tady jsou zákonitosti společnosti, ještě když tady vůbec člověk neexistuje, když dokonce ani vyšší obratlovci ještě neexistují, a tak dál, což je absurdní. A jestliže připustíme, že zákonitosti vznikají vždycky zároveň s tím, jak se rozvíjí nějaká nová úroveň, tak pak musíme vyložit, jaký je vztah mezi těmi zákonitostmi a tím, čeho zákonitosti to jsou. Pak je jasné tedy, že celá otázka je – co způsobuje co? Jestli jsou ty zákonitosti nějakým vedlejším produktem té nové situace, anebo jestli je naopak ta nová situace produktem těch zákonitostí. A tady nastupuje nutnost revidovat celé pojetí kauzality. My jsme si to ukazovali kdysi, už taky dávno, na těch primordiálních a později těch dalších, ale velmi jednoduchých událostech. A ukázali jsme si, že to, čemu říkáme působení události předcházející na událost následující, že ve skutečnosti je schopnost té události následující reagovat na tu událost předchozí. Takže kauzální působení interpretujeme jako jev, který ve skutečnosti je dán reaktivitou. Totiž vyplývá to z toho, že tam, kde není příslušná reaktivita, tak se nedostaví následek, i když příčina tam je. A pokud se nedá tento fenomén vyložit tímto způsobem, tak jde o setrvačnost. Pak můžeme skutečně mluvit o tom, co už kdysi dávno bylo formulováno, že causa aequat effectum, že v následku není nic jiného než to, co bylo v příčině, jenom je to jinak uspořádáno, proto chemické rovnice musí být takové, že na levé i na pravé straně je totéž, jenom když se nehledí tedy k té energii, která buď se musí dodat, nebo naopak odebrat. A za jakých okolností causa aequat effectum? Když ta změna prochází jenom po povrchu, ale něco podstatného zůstává stejné. Takto si to představovali staří Řekové, ukázali, že to je nonsens, že to je nedržitelné, čili my se můžeme k tomu vrátit tak, že to interpretujeme jiným způsobem, totiž že naopak v základech je změna a to opakování že způsobuje, že něco vypadá jako trvalost, takže setrvačnost není něco v základech, nýbrž je to jakýsi zvláštní druh dění, při němž jako by se nic nedělo. Ale ve skutečnosti to nedělení je založeno na ohromně komplikovaném dění, které je pod tím, které však jako výsledek dává tu trvalost. To je třeba u těch atomů nebo ještě u protonů, ta trvalost asi největší. To je prostě způsobeno tím, že tam nějak ty vlny jsou spleené tak dohromady a tak kolují, že prostě to vypadá, jako kdyby tam byla nějaká částice, a ta je velice trvalá. Ovšem ne zcela trvalá, protože vlastně nic není trvalé, čili ani to nejtrvalejší není úplně trvalé. Takže tady mám dvě možnosti tedy – kauzalitu buď převedu na reaktivitu, anebo ji převedu na setrvačnost, přičemž i v tom případě

těch setrvačností jde o reaktibilitu zcela zvláštního typu. A ty setrvačnosti potom, to je to, co se dá popisovat a ukazovat, ovšem je to pohled zvenčí, pohled, který nepřihlíží k tomu mechanismu, který to umožňuje, to je reálně možné, je to velmi úspěšné v určitých případech a tak dále, ale nesmí se z toho dělat metafyzické závěry. A setrvačnost je pak... a tyto setrvačnosti vlastně potom jsou ty zákonitosti. Takže třeba můžeme to, že za určitých okolností určité kvantum energie vytváří proton, můžeme považovat za příčinu – abychom tu kauzalitu tady použili takto blbě – za příčinu toho, že tady vzniká proton, poměrně velice stabilní, a mohli bychom tedy tu formu toho protonu považovat za zákonitost, která platí pro určité kvantum těch mrskejících se vln energetických, těch kvant, která jsou tam držena nějak pohromadě, takže to vydrží neobyčejně dlouho. Čili to byla tedy ta zákonitost, která by platila. A výsledkem té zákonitosti že by byl tedy ten existující proton, přetrvávající proton. Takže to je celé jako obráceně. A potom tedy samozřejmě, jestliže tomu je takto u elementárních částic, u atomů a tak dále, tak jak to je potom v dějinách? Tak tam ty setrvačnosti samozřejmě jsou velice proměnlivé samy o sobě. Ono kdo ví, jak je to v tom atomárním světě? Kdybychom to mohli pozorovat zblízka, možná, že každý atom má jiné vlastnosti, že prostě neexistují dva stejné atomy vodíku třeba. To si my jenom myslíme, že existují. A možná, že mezi nimi jsou takové rozdíly, jako jsou mezi lidmi. Zhruba mají také dvě oči, jeden nos a tak, ale každý vypadá kapku jinak. To je otázka, jak to je. My to známe jenom statisticky z velkých počtů, takže si děláme ty průměry. Ale v každém případě aspoň na té úrovni lidské, na té úrovni dějinné, tam opravdu ta setrvačnost nikdy není toho typu, že by to vydrželo, já nevím, kolik staletí nebo tisíciletí nebo milionů let samozřejmě. Prostě to je jakási taková setrvačnost dočasná, která funguje tak jako pár let nebo pár desetiletí a pak už se musí formulovat jinak. Ale v žádném případě nemůžeme zákonitost chápat jako něco předepsaného, z čeho nelze... z čeho není úniku, co platí závazně pro všechnu skutečnost a tak dále. To je, jak se říká, prostě gravitace, prostě tomu nikdo neunikne a tak dále. To je... prostě tam musíme provést analýzu a ukázat tedy, co je záležitostí našich formulací a vlastně co je otázkou té reaktibility. Já nevím. Když tak se k tomu někdy vrátíme ještě.

??? [00:29:29]:

... vymezilo to pozitivní právo. Já bych s tím souhlasil, že tedy to právo musí být oprostěno od těch vazeb na tu morálku a tak dále a současně musí být oprostěno i od té politiky. Ale pak jde o to, že když jste hovořil o politice, tak jste zase poukázal na to, že ta politika musí být něco více než jako ten charakter instrumentální, že musí tedy odpovídat na tu dějinnou výzvu. Ale když jste hovořil o správní oblasti, tak tu jste vydělil a chtěl jste po ní, aby ta správní oblast měla pouze ten instrumentální charakter, aby to byli čistí profesionálové. Co mě na tom jako zarazí, je asi ta věc – s tím právem, to právo je v podstatě jenom nástrojem té správní moci. A teď jde o to – je to nástroj, který používá ta správní oblast.

Ladislav Hejdánek:

To říkáte Vy tedy.

??? [00:30:35]:

Já se ptám. Já se ptám.

Ladislav Hejdánek:

Já jsem to odmítl přece. Já jsem řekl, že nesmí být nástrojem ani v rukou správní moci, ani vlády.

??? [00:30:41]:

[00:30:41], ne?

Ladislav Hejdánek:

Všichni.

??? [00:30:44]:

No. A ta správní... když je zde ta správní moc, tak ta je v první řadě uzpůsobená k tomu, aby to právo užívala, ne? V tom státu.

Ladislav Hejdánek:

Co to je „užívala“? Ona se jím musí řídit. Ona je mu podrobena. Ne „užívala“. To znamená – za materiál ho má mít? To není „užívala“. Musí ho dodržovat.

??? [00:31:09]:

Musí ho dodržovat. Ale vezte si, že to právo, jak jste sám řekl, to má pouhou nějakou... to jsou nějaké poučky nebo prostě...

Ladislav Hejdánek:

To jsem já neřekl.

??? [00:31:21]:

No ne, hovořilo se tam u toho práva pouze o takové formální rovině.

Ladislav Hejdánek:

No jistěže.

??? [00:31:27]:

No.

Ladislav Hejdánek:

Prostě formálně musí zachovat...

??? [00:31:30]:

Protože nemá... má to právo tedy v sobě nějaké imperativy, kterými se musí všichni řídit, nebo jako jakým způsobem je potom toto právo pozitivní formulováno?

Ladislav Hejdánek:

Formální imperativy má samozřejmě.

??? [00:31:43]:

Jo? Ale tím pádem jako za jistých okolností, za jistých situací, když se to právo užije, protože se musí rozhodnout o dané situaci podle práva, které je zde dáno, tak k tomu je zde ta státní správa. A pokud ta státní správa jsou pouze profesionálové, tak jakým způsobem oni potom užívají toho práva? Tak ho používají pouze profesionálně a ztrácí se tam ten aspekt vztahu té politiky na tu dějinnou výzvu. Já ho tam potom nevidím u těch profesionálů. Samozřejmě vy jste potom ještě vedle této správní správy hovořil o tom, že existuje ještě taková jakoby sekundární oblast, kteří mají jakoby zastupovat zájmy toho člověka.

Ladislav Hejdánek:

To není sekundární.

??? [00:32:37]:

No, sekundární, jako není to jako sekundární myšleno v tom, že by to bylo vedlejší, ale jako druhá dejme tomu, nebo já nevím, jak to říct, jako není to prostě nějak pejorativně jako řečeno. Ale jde v podstatě o to, že ti, kteří mají hájit tedy ty zájmy těch občanů, tak tady byste viděl úlohu filosofů také? Protože nakonec to podle mě vypadalo tak, že tato druhá skupina, která má hájit zájmy těch občanů, tak ta je jediná... to by nebyli jenom čistí profesionálové... a tato jediná skupina by měla

vztah k tomu, k té pravdě. Protože u těch profesionálů ten vztah tam nevidím. To jsou pouze profesionálové, kteří mechanicky nebo tak nějak vykonávají svou funkci.

Ladislav Hejránek:

Vy jste to zamatlal všechno dohromady. Především – když mluvím o té profesionalitě, tak mluvím o jejich funkci a ne o celých lidech. Jako člověk i ten profesionál-politik, i ten profesionál-správní úředník a tak dál, samozřejmě podléhá všem normám jako každý druhý. Ten není vyvázán z mravních závazků a z politických závazků a tak dále. Jenom jeho funkce tím nesmí být zatížena. To znamená, ten... a za druhé jste tam zmátl ještě dvě věci další, totiž politika a správního úředníka.

??? [00:34:35]:

To bylo záměrně, protože jsem chtěl po vás... jako je mi pořád nejasné, kam tu politiku mám dát.

Ladislav Hejránek:

Já jsem jasně řekl, že ta politika nemůže být redukována na technické, instrumentální záležitosti.

??? [00:34:50]:

Ano.

Ladislav Hejránek:

Ale naproti tomu celá správní oblast má instrumentální charakter. Nikoliv právo. Správní oblast a právo jsou dvě různé věci zase.

??? [00:35:08]:

To jsem...

Ladislav Hejránek:

Zatímco právo nemá instrumentální charakter, tak správní oblast má instrumentální charakter. A teď v jakém smyslu? Nemůže vláda rozhodovat o tom, kterým směrem se bude vyvíjet společnost. O tom bude rozhodovat sama společnost. Vláda je tu proto, aby ten vývoj usnadňovala, aby vyloučila rušivé momenty a aby při všem respektu k tomu, co ta společnost chce, kam se chce vyvíjet, aby jaksi celý ten chod, aby nad ním bděla a aby to všechno udělala hladkým. Jinými slovy – vláda má funkci dopravní policie, která usnadňuje provoz na silnicích, ale neurčuje žádnému řidiči, kterým směrem má jezdit, to jest kterým směrem. Možná, že to v jednotlivých ulicích může určit, ale nemůže říct, že tento řidič pojedě dneska do Brna a tamten do Bratislavy a tak dále. Prostě do toho policii nic není, kam kdo jezdí. Dopravní policie je tady od toho, aby usnadnila průjezd všude tam, kde dochází k nějakým skrumážím, kde je to moc husté a tak dále. Pečuje o to, aby tam byly dálnice, aby... já vím, že to u nás není policie, ale prostě je tady někdo, kdo musí dbát o tu dopravu tímto způsobem, kdo spravuje ty silnice, kdo má správu nad těmi značkami tam, aby byly logické, aby usnadňovaly dopravu, nikoliv jí bránily a tak dále. Tak toto je úkolem vlády. Vláda má řídit všechno tak, aby lidi snadněji žili. A jak budou žít, to záleží na nich, a ne na vládě. Tak to je jedna věc. A aby tomu tak bylo a aby vláda nedělala, co nemá, a aby zase také lidé respektovali vládu a nedělali si, co chtějí na těch silnicích, tak tady je jakýsi správní řád, jímž se musí spravovat každý občan, ale také vláda. A správní úředníci dbají, aby všechno bylo podle tohoto řádu. To znamená – i ti správní úředníci musí být odděleni od té vlády jako politické instance a musí představovat cosi trvalého v té společnosti. Čili když se mění vláda, tak se nemění správní aparát. Správní aparát musí zůstat. Ten se mění taky samozřejmě v tom případě, když tam nějaký úředník dělá nějaké nepravosti, tak se vyrazí, nebo jde do penze, stanoví se jiný. To je něco jiného. Občané nevolí správní aparát, volí vládu. Tak to je rozdíl mezi tím. A potom je tady právo. Právo je tady proto, aby i ten správní aparát, ale také vláda, ale také každý občan a také všechny občanské spolky, iniciativy, já nevím, co všechno, všechna vlastně společenství, aby se řídily podle něčeho, co je pro všechny společné. Zatímco správní řád rozlišuje různé situace a pro ty situace jaksi dává jakési normy, které

nemají s právem a spravedlností co dělat, asi tak jako... jestli se jezdí doleva nebo doprava, nemá s podstatou dopravy co dělat. Jenom jde o to, že to oboje nejde spojit najednou. Nemůže každý jezdit, jak chce. Ale jestli je lepší jít doleva nebo doprava, to je blbost. Prostě to je... záleží na tom, kde je volant, jak se to muselo přendávat. Tam nejde o právo. Čili správní záležitosti jsou takto indiferentní. Nicméně jsou přesně... pasují na... jsou formulovány tak, aby přesně pasovaly na určité situace. Čili tam nejde o to, že jaksi mají být stejné pro všechny. Naopak. Tam ty správní jsou jinak pro kočí s koňmi, jinak pro autobusy, jinak pro vlaky a tak dále. Naproti tomu právní řád je takový, že dává záruky rovnosti lidem – rovnost před zákonem. Nemůže dávat přednost jedněm lidem před druhými. Po té stránce žádný funkcionář na tom nemůže být lépe než nejobyčejnější občan. Nemá víc práv. Jenom správně může jeho situace být odlišena. Po právní stránce odlišena být nesmí. Já nevím, co jste mi tam ještě vytýkal, abych...

??? [00:42:00]:

Ne, já vám to řeknu hned. Jedná se o to, že vy jste nakonec... o čem jste předtím nehovořil, to je o vládě, kterou jste tam teď zavedl. Dneska jste o ní nehovořil.

Ladislav Hejránek:

No jistě, protože...

??? [00:42:12]:

Tím v podstatě jste ten problém můj odsunul jako dál, jako na tu vládu. Ale to je jiná otázka. Já bych se ještě vrátil k tomu správnímu aparátu a k tomu právu. Ten problém tam pro mě zůstává stále. A to je ten, že to právo v podstatě... jsou vždycky situace... to právo nepočítá se všemi situacemi. To právo, aby byl ten čin posouzen podle toho práva, tak to musí posoudit tedy ten správní aparát. A ten správní aparát musí vzít v potaz ty okolnosti, za jakých se ten čin stal. A tady právě nastupuje ten můj problém, že pokud v tom správním aparátě jsou pouze profesionálové, kteří striktně dodržují prostě ta formální ustanovení, která jsou, tak pokud jsou to jenom profesionálové, tak je pro mě hrozně těžké si představit, jak mohou, dejme tomu, spravedlivě rozhodovat. Jak mají rozhodovat?

Ladislav Hejránek:

Ne. Vůbec nikdo na nich nechce, aby spravedlivě. Oni musejí správně rozhodovat.

??? [00:43:27]:

A co to je „správně“?

Ladislav Hejránek:

Přesně podle předpisů.

??? [00:43:29]:

No, ale podle předpisů... sám víte, že ty předpisy jako nepočítají s těmi situacemi, že tam je potřeba, aby ten z toho správního aparátu vzal v potaz všechny ty okolnosti, samozřejmě aby vzal také v potaz tedy to právo, které je, a pak rozhodl.

Ladislav Hejránek:

No.

??? [00:43:46]:

No. Ale to je potřeba vzít v potaz všechny okolnosti a to je potřeba vidět tu skutečnost v podstatě, jak vždycky říkáte, ve světle té pravdy.

Ladislav Hejránek:

Ne, ne, ne, ne. To může jako člověk. Ale jako správní úředník nic takového. Tam do toho pravdu nesmí plést. A spravedlnost také ne.

??? [00:44:05]:

Ale tak podle čeho bude posuzovat ty okolnosti, které...

Ladislav Hejdánek:

Podle čistě věcných záležitostí, věcných stránek a podle toho, jak to odpovídá předpisům.

??? [00:44:15]:

To je ale tak hrozné zjednodušení funkce tedy toho správce. Jednak to tak nikdy není, že by někdo prostě takovýmto způsobem jednal, že by potlačil v podstatě svůj sklon, ať už tedy k tomu zastávat nějakou spravedlnost, a nebo nezastávat, aby se držel pouze čistě formulí. To je takový...

Ladislav Hejdánek:

Podívejte se, ne že to tak nikde není, to prostě tady to není, protože se to všechno zmátlo. Ale to je výtěžek evropské civilizace, o který my jsme tedy přišli tím, že přišla ideologie, která to všechno obrátila vzhůru nohama. Ale správní úředník například nemůže být politicky činný v nějaké straně.

??? [00:45:05]:

To je jedno.

Ladislav Hejdánek:

Voják nebo policista nemůže být politicky činný. Prostě si musí rozmyslet, co chce dělat v tom životě. Když chce dělat politiku, tak nesmí být policista. Když chce dělat policistu, tak nesmí dělat politiku. Prostě policista musí být inertní politicky.

??? [00:45:29]:

Já vám rozumím, co chcete, ale stejně se mi to nelíbí, protože si myslím, že ty okolnosti jako musím zvážit při tom. Tam musí vážit, co má větší váhu, co má menší váhu.

Ladislav Hejdánek:

Vážit může, jak chce, a zejména musí dbát na to, aby rozhodoval přesně podle předpisů. Jak to udělá špatně, může si občan stěžovat, a když se ukáže, že ten několikrát špatně rozhodl, tak prostě jde z funkce pryč, tak není dobrý úředník.

??? [00:45:55]:

Ale vždyť sám víte, že přece v tom právu nikdy nemůže být obsaženo také to, jakým způsobem má...

Ladislav Hejdánek:

Nemluvíme o právu, mluvíme o správním řízení.

??? [00:46:04]:

No, mluvíme o právu, kterým...

Ladislav Hejdánek:

Ne, mluvíme o správním řízení, mluvíme o úřednících.

??? [00:46:07]:

Ano, ale...

Ladislav Hejdánek:

Já jsem nemluvil o soudcích.

??? [00:46:09]:

Já mluvím o úřednících... no, o soudcích, no, tak...

[DALŠÍ KAZETA]

Ladislav Hejdánek:

... zažádat o souhlas. Za jakých okolností může ten úředník odmítnout souhlas? To musí být přesně podle předpisů. To nemůže zvažovat, jestli to je spravedlivé, nespravedlivé. Na to mu každý kašle. Jde o to, jestli mu to vůbec může... on má... každý člověk má základní právo postavit si dům. Ovšem nemůže si ho postavit jakýkoliv, kdekoliv, kdykoliv a tak dále. Čili musí mít na to... tak on chce třeba postavit dům, který vypadá jako tlustý komín 300 metrů vysoký a vždycky každých 10 metrů bude jednat místnost. Tak to mu nepovolí. Proč? Ne podle toho, jestli je to spravedlivé nebo nespravedlivé, ale jsou na to předpisy. Když nejsou, tak mu to nemůže nepovolit. Jestliže nenajde předpis, kterým zdůvodní, že to nejde, tak mu to musí povolit.

Aleš Havlíček [00:01:00]:

Ano, to jsou věci prostě, které já jsem na mysli neměl.

Ladislav Hejdánek:

A je jedno, jakého je politického přesvědčení a jaké jsou okolnosti další a k čemu přihlíží. On musí najít předpis. Když ho nenajde, tak to musí povolit.

Aleš Havlíček [00:01:14]:

Ano, takové věci se dají dát do formulí, tam se toto dává.

Ladislav Hejdánek:

Nebo chce pěstovat dobytek. Stejně tak.

Aleš Havlíček [00:01:21]:

Vy jste ty soudce dal stranou tím pádem, že?

Ladislav Hejdánek:

Jistě, poněvadž to je něco jiného.

Aleš Havlíček [00:01:26]:

Kam ty zařadíte tedy?

Ladislav Hejdánek:

To nejsou správní úředníci. Soudci nejsou správní úředníci.

Aleš Havlíček [00:01:29]:

Dobře, ale kam ty potom tedy zařadíme?

Ladislav Hejdánek:

No, ty rozhodují o právu, nikoliv o správním řízení.

Aleš Havlíček [00:01:37]:

Ano, ale to právo je...

Ladislav Hejdánek:

Například když Vám úřad nepovolí postavit barák, a Vy jste přesvědčen, že ten barák máte právo si postavit. Tak ten úřad to teď zdůvodní nějak. A Vy nejste schopen posoudit, tak si vezmete advokáta, advokát Vám řekne: „No, tak tady udělali takovouto a takovouto chybu, to máme vyhrané předem, je to dobré.“ A co udělá? Podá odvolání, eventuálně žaluje ten úřad, že se dopustil nějaké té... a teď bude soud. To nemůže dělat správní ouřada, protože správní ouřada druhého správního ouřadu bude krýt. Ten musí být naprosto oddělený od všech správních úřadů. A to musí být člověk, který za prvé je honěný v právech, a teď práva platí stejně pro všechny lidi před soudcem z hlediska práva – ten úředník, zástupce úřadu, a ten občan, který je bez funkce, jsou na tom stejně. Nemá jeden víc práva než druhý. A teď rozhoduje ten soudce nikoliv ve věci, nýbrž pokud jde o právo. Má ten občan právo postavit ten barák, nebo nemá? O tom rozhoduje soudce. Soudce nemůže rozhodovat o tom, jestli si ten občan ten dům může postavit nebo nemůže a takový, jaký chce, a tak dále. O tom nemůže rozhodovat. On rozhoduje jenom, jestli má právo si to postavit. Ovšem tím, jak rozhodne, jestli má právo nebo nemá právo, tím zavazuje ten správní úřad, aby to povolení vydal, anebo naopak stáhl, nebo něco takového. Prostě když ten soudce rozhodne, že občan má právo, tak mu ten správní úřad musí to povolení dát. Čili ten úřad podléhá tomu rozhodnutí soudce, což nemůže být, kdyby ten soudce byl... proto se mluví o nezávislých soudech. Ouřada je placený a je placený státem, je placený jednou stranou. Ten soudce musí být nezávislý. Je sice taky placený, jenomže je placený takovým způsobem, že ten stát do toho nemá co kecat. Prostě výška platu, to, kdo je soudcem, o tom všem rozhoduje společnost, nikoliv stát. To u nás je to zmatené.

Aleš Havlíček [00:04:35]:

Takže i ti správní úředníci tedy jsou placeni jako vládou a není tam tedy odlišení od té vlády? Vždyť jste říkal, že...

Ladislav Hejdaček:

Tam je odlišení v tom, že to je vládní záležitost. Jestli jim zvedne plat nebo nezvedne plat, to jim schvaluje parlament.

Aleš Havlíček [00:04:50]:

Takže podle Vás tedy ten správní aparát je závislý na vládě?

Ladislav Hejdaček:

No samozřejmě, že je.

Aleš Havlíček [00:04:56]:

Hájí tedy zájmy vlády?

Ladislav Hejdaček:

Ne, ne, ne, ne. Je závislý na vládě v tom smyslu, že je vládou placený, přesně řečeno, ale ta vláda je povinna...

Aleš Havlíček [00:05:01]:

To znamená, že bude hájit její zájmy.

Ladislav Hejdaček:

Ne, není pravda. Vy jste tak marxisticky zdeformovaný, že to je neuvěřitelné.

Aleš Havlíček [00:05:11]:

To není deformace, já jenom chci prostě jako to dovést do těch důsledků. Když tedy... uvědomte si to...

Ladislav Hejdaček:

Ten správní úřad je na vládě nezávislý v tom smyslu, že ji přežije, i když vláda padne. Správnímu úřadu může být úplně šumafuk, jestli ta vláda vyhraje příští volby nebo ne. To je ovšem jedna z nejvážnějších vad americké formy demokracie. Tam do voleb jde šerif s poslancem, guvernérem, nebo tak třeba a tak dále, šerif, starosta a kdo ještě, já nevím. Prostě to jsou... tam tedy samozřejmě šerif se nepovažuje za jednoho z policistů. To je šéf policistů, jinak policisté zůstávají pořád ve funkci a jenom šerif se volí. I to po mém soudu je nedostatečné. I to je závada, protože ve skutečnosti tedy to právě umožňuje, že se policisté paktují s gangstery a že do toho vždycky je namočený také ten starosta. To je nedokonalé rozdělení mocí. Ale to je jiná záležitost, čili konkrétně, jak to je. Ale je to něco jiného. A v zásadě občan může být jaksi odpůrcem státního úředníka, nebo dokonce vlády, může žalovat vládu, to se v Americe už mnohokrát stalo, a ten soud rozhoduje mezi vládou a občanem. Ten soud nemůže být závislý na té vládě, jinak by vláda nemohla být souzena. Tak to je jenom naše anomálie, ale ve skutečnosti se to musí rozlišovat. A pokud jde o tu správní oblast, tak tam tedy samozřejmě... ono to je jinak – ne že vláda platí, naopak správní aparát platí ministry. Prostě ale on vyplácí ministerské místo, ať tam sedí, kdo chce. Když se to změní, tak musí stejně platit to ministerské místo, a to do té doby, než parlament rozhodne, že buď zvýší nebo sníží počet ministerských křesel. A jinak ten správní aparát se o to stará a nic mu není do toho, jak kdo pracuje, jestli je to dobrý ministr nebo špatný ministr. Platí mu pořád, dokud ho nevyrazí, nebo dokud neodejde sám.

Aleš Havlíček [00:08:09]:

Ano, ale ta vláda rozhoduje o tom, kolik ten správní aparát bude dostávat peněz, a to je...

Ladislav Hejdaček:

Nerozhoduje. Ta to navrhne a rozhoduje o tom parlament.

Aleš Havlíček [00:08:18]:

Ano, ale takže...

Ladislav Hejdaček:

A ten to buď schválí, nebo neschválí.

Aleš Havlíček [00:08:21]:

Samozřejmě.

Ladislav Hejdaček:

A v parlamentu sedí poslanci, kteří jsou odpovědní přímo společnosti. Ve skutečnosti ten parlament je jakoby kontrolní orgán přes tu vládu a správně tam každý poslanec má zastupovat ty občany, čili vlastně to jsou reprezentanti společnosti, nikoliv státu, v parlamentu.

??? [00:08:45]:

Já bych řekl, že především tady je takový – to se možná Aleše tak netýká – takový živený omyl u nás, ba i v Sovětském svazu, že totiž náš nepřítel je byrokrat. A to je ten, co tvrdě vyžaduje splnění všech předpisů a náležitostí. Kdežto my takového člověka chválíme. Tedy starý poctivý byrokrat s klotovými rukávy, který když nebylo formálních závad, tak to povolil, ať to byl černý nebo bílý, zatímco u nás se chápe nebyrokraticky jednat, že přijdeš, chceš stavební povolení, nemáš povolení od rozvodných závodů a co Ti všechno chybí, ale známý to úředník na národním výboře přimhouří oko a dá Ti tam štempl. Takto se jedná nebyrokraticky. Byrokrat by to samozřejmě vyžadoval. A teď my tady tvrdíme a chválíme toho starého poctivého byrokrata, zatímco tyto dobrosrdečné strejce chválit nemůžeme, protože ti do toho zatahují právě to, komu to povolení je, kdo to přišel s tím, s tou žádostí, a vůbec jestli obec má jako ještě... on má třeba vedle parcelu a tak dále. To je po mém soudu dost důležité, protože ti, co o tom mluví, jak je potřeba bojovat proti tomu aparátu, a ono je potřeba ten správní aparát takto chápat. Jako příklad pravého byrokrata považují toho člověka v

sovětské Akademii věd, který když byl Sacharov jako odlifrovaný do vnitřního exilu do Gorkij...

Ladislav Hejdánek:

... tak mu pořád posílal prachy.

??? [00:11:13]:

Prosím?

Ladislav Hejdánek:

... tak mu pořád posílal prachy.

??? [00:11:15]:

Ano, žádal, a telefonicky mu bylo sděleno, že má přestat vyplácet, ale tento byrokrat prostě trval na tom, aby mu to dali písemně, jinak že prostě dokud je Sacharov členem Akademie, tak bude těch šest set rublů dostávat měsíčně a hotovo. A tak se stalo, že ten Sacharov celý ten exil ty peníze dostával, jinak by patrně byl někde [00:11:48] nebo něco takového. To je byrokrat správný po mém soudu. Já jsem v životě také potkal jednu byrokratku, a sice úřednici ve Východním Německu, která byla v účtárně. Já jsem tam před čtvrt stoletím přišel na brigádu pracovat a dostal jsem nejvyšší výplatu. K závidi všech okolo mých německých kolegů jsem měl největší výplatu. A tak oni hned jí telefonovali, jestli to není nějaký omyl. A ona logicky usoudila, že mně dá hrubou výplatu jako čistou, že mi nestrhne ani korunu, protože podle jejího soudu nebudu ani důchod jako v NDR užívat a lékařské ošetření mám vlastně jako náš občan zdarma, takže nevidí důvodu, proč by mně... bez protekce, aniž jsem ji kdykoli viděl. Usoudila, že není důvodu, aby mi strhávala daň. Ono tam samozřejmě musí být ještě nejenom... to nemůže být jenom takový automat. Prostě taková věc by třeba někoho ani nenapadla. Musí být taková zvláštní byrokratická svědomitost.

Ladislav Hejdánek:

A co k tomu ještě také patří, že ten správní řád musí být dobře formulovaný, dobře vymyšlený. To je také další záležitost. Prostě třeba v tom pracovním právu u nás, tak bylo, že nesmí být pracovník propuštěn, leč z důvodů ztráty důvěry, jak bývalo, ale to bylo podmíněné tím, že tedy to muselo být do, já teď nevím, osmi dnů, nebo deseti dnů poté, co nastala okolnost, nebo se stala známou okolnost, pro kterou tu důvěru ztratil.

Aleš Havlíček [00:14:23]:

To bylo nějak do patnácti dnů.

Ladislav Hejdánek:

Já myslím, že to bylo kratší, jak se pamatuji, poněvadž já jsem velice počítal dny kdysi, jestli k tomu nedojde. Ale je to celkem jedno. Druhý důvod byl při reorganizaci. U nás neexistoval důvod pro neschopnost, to ještě nikdo nebyl. A pak byl způsob, jak propustit bez udání důvodu, ale s příslušnou tedy lhůtou, která byla ještě odstíněna a tak dále. A teď tam byl ten paragraf „při reorganizaci“. Tohoto paragrafu zneužilo x podniků v 69. a 70. a 71. roce. Konkrétně v našem případě udělali to, že pod ředitelství Radovana Richty, který původně byl ředitelem Filosofického ústavu Akademie, byl soustředěn Filosofický ústav, Sociologický ústav, Ústav pro výzkum veřejného mínění a ještě nějaké další drobné, kabinet toho... jak on se jmenoval... La... La... no, nějak [00:16:05]... ne, jinak... no, to nevádí, nějaká ta architektura a tvorba životního prostředí a tak dále, prostě několik takových drobných tam ještě soustředili, to byla reorganizace, a v důsledku toho asi ze 60 pracovníků Filosofického ústavu 50 vyhodili. Prostě co to znamená? Prostě ten správní řád, v tomto případě tedy ten pracovní, byl naprosto idiotsky formulovaný, přesně řečeno byl formulovaný tak gumově, aby to bylo možno použít jakkoli. Tak to není žádný správní řád. Potom samozřejmě ti správní úředníci jsou přímo vedeni, nuceni k tomu, aby rozhodovali nikoliv podle řádu, nýbrž podle nějakých pokynů nebo podle libovůle, svévole a tak dále. Čili musí tady být

také zároveň ten řád správně formulovaný a nikoli tak komplikovaný, aby bylo možno třeba odmítnout kdeco. Prostě víme, že v řadě případů jsou ty předpisy tak četné a tak dále, že prostě ani právníci to nemůžou mít všechno v hrsti, a když dochází k nějakému soudu nebo to, tak ani ten soudce to všechno nezná, takže když právník to zná lépe než soudce, tak to vyhraje a tak podobně. Takto to samozřejmě... to jsou...

??? [00:17:40]:

Otázka ale je, to, si myslím, tam asi míří Aleš, jako jestli vůbec tedy lze tak formulovat ten správní řád, aby jako potom stačilo skutečně se oprostít veškerých dalších vlivů a opravdu spolehnout jenom na něj, jestli tedy lze to tak přesně formulovat, protože ta rozmanitost toho života je tak velká, že prostě...

Ladislav Hejdánek:

Heleďte se, toto je argument, který neobstojí. Takto byste mohl argumentovat proti Mojžíšovu desateru a proti všem možným státním formám a řádům a proti Chammurabimu a já nevím co. Ne! Věc je taková, že když se to formuluje blbě, tak praxe ukáže, že to je blbě a musí se to opravit. Ale to se nemůže dělat tak, že se všechno vymění, nýbrž že se opraví jenom to, kde to funguje blbě. A zkušenosti ve světě už jsou takové, že dneska opravdu mít blbý správní řád nebo blbé zákony opravdu hraničí s debilností, protože může se stát, že tu a tam se něco nezdaří, ale když je to všechno blbě, tak to tedy opravdu nemusí být.

??? [00:19:02]:

Já tu mám jen takovou poznámku, nevím, nakolik je to hodnověrný, bylo to v jedné anglické učebnici o tom, že ve Švédsku víceméně ta vláda volí jednoho prostě muže, právníka, který má k ruce tým lidí, kteří právě mají na starosti... z celého Švédska jim prostě posílají stížnosti na ten správní aparát. A oni rozhodují, jestli tedy je to oprávněné, ta stížnost k tomu právnímu aparátu, že lze se tam prostě odvolat, že on je prostě ten správní aparát vůči tomu člověku nebo cizinci třeba zaujatý, tak rozhodnou právě ve prospěch toho občana, opraví to rozhodnutí toho správního aparátu.

Ladislav Hejdánek:

Ano. To my máme také. Když policejní orgán nějaký udělá nějakou chybu, tak si můžete stěžovat u hlavní správy vyšetřování, a když se dopouštějí něčeho nemístného, tak ta hlavní správa vyšetřování jednak interně potrestá nebo napomene toho, kdo udělal něco špatného, a naopak Vám dá zapravdu a eventuálně Vám dá honorář za to, co Vám uniklo, nebo něco takového. Jenomže to je jenom pro forma. Ve skutečnosti jakýkoliv případ končí tím, že dostanete kus hadru, že stížnost byla prošetřena a nebylo shledáno důvodů k opatřením. Ale máme to také, takovouto věc.

??? [00:20:44]:

Ano, ale je neúčinná.

Ladislav Hejdánek:

A máme prezidentskou kancelář, kam se lidé mohou odvolávat a eventuálně být za to zavřeni, že se odvolali, jako **Dus** [00:20:56] a podobně.

Aleš Havlíček [00:20:58]:

A kde je tedy to navíc mimo ten instrumentální charakter té politiky? Když jsme hovořili o tom, že ta politika tady není jenom... nelze ji redukovat jenom na ten instrumentální charakter, tak kde je tedy to navíc potom v té politice? Zatím dneska jsme tedy prošli... to stačí jenom načrtnout to, co bude příště, protože dneska tím pádem jsme zůstali jenom na té rovině instrumentální, pokud jsme vzali tedy ten správní aparát, nakonec i ti soudci, jsme ukázali, že se musí řídit zákonem, který je tedy pro všechny stejný. Tak kde tedy dochází k tomu rozhodování, které je jakoby mimo zákony a nebo to právo?

Ladislav Hejdaček:

Já budu mluvit teoreticky. Samozřejmě v různých zemích je to různě, ale...

Aleš Havlíček [00:21:55]:

Ne, já myslím v tom Vašem pojetí. Já nemyslím, jak je to kde jinde, ale v tom Vašem pojetí.

Ladislav Hejdaček:

Tak po mém soudu tedy vláda má připravovat různé projekty, návrhy a tak dále, které ovšem musí předkládat ke schválení. Ta vláda se má opírat při přípravě těchto projektů nebo plánů o svou znalost situace ve společnosti a má předem odhadovat, co možné je a co možné není. Samozřejmě to může udělat jedině potud, pokud je svoboda veřejného mínění, tvorby veřejného mínění, pokud má k dispozici svobodný tisk, takže si přečte, jaké ty názory jsou, jaké jsou ohlasy a tak dále, pokud ty informace zespoda má, má všechny předpoklady. A může se ta vláda také mylit. Například když připraví nějaký projekt, tak že ten parlament to odmítne. Za určitých podmínek je možné třeba pozastavit rozhodnutí parlamentu, odložit to, připravit nějaké druhé jednání, mezitím působit veřejně vládním tiskem nebo vysíláním, vládním vysíláním rozhlasu, tedy vysíláním v těch vládních dobách. Je možno ovlivňovat veřejnost tak, aby veřejnost zase ovlivnila poslance a poslanci aby změnilí mínění a v příštím hlasování to schválili. Ta vláda nemůže to dělat bez souhlasu, ale má být iniciativní. A v této iniciativnosti je tedy podstata té vlády, jinak by vláda byla pouhou správou, kdyby toho nebylo nic víc. Ovšem všechno to, co vláda dělá, musí být jaksí v mezích zákonů, musí to být na úrovni do té míry, že odborníci mimoparlamentní i odborníci v parlamentě to neshodí, že tam něco nedomyšleného, nebo něco takového. Tak to je asi ono. A teď ty nároky na tu vládu se můžou klást vyšší a vyšší. Můžou to být jenom takoví obyčejní politici, kteří chtějí třeba zlepšit hospodářskou situaci, můžou to být politici na vyšší úrovni, kteří prostě vidí trendy ve světě a nechtějí zůstat pozadu, eventuálně můžou to být státníci, kteří pochopitelně za předpokladu, že nejsou státníky v malé zemi, že to je opravdu aspoň nějaká taková střední velmoc, tak můžou ovlivňovat i světovou politiku, jejich zřetele můžou být víc než jen omezeny na tu danou zemi nebo ten stát, můžou být celoevropští nebo celosvětoví a podobně. Tam meze se nekladou. Ale vždycky musejí se opírat o tu společnost, o podporu té společnosti prostřednictvím volených zástupců, eventuálně tam, kde jde o vysloveně jaksí mimořádné případy, tak může dojít přímo k plebiscitu, k hlasování všech o nějaké otázce, jako třeba jestli se mají nebo nemají stavět jaderné elektrárny a podobně.

Aleš Havlíček [00:26:08]:

Ano, ale Vy jste tam právě říkal, že musí ta vláda dodržovat zákony, ale právě že od té vlády chceme ještě něco navíc, chceme také, aby ona některé ty zákony měnila, aby uváděla...

Ladislav Hejdaček:

Nemůže měnit vláda. Navrhovat.

Aleš Havlíček [00:26:21]:

No ne, takto – aby předkládala návrhy na změnu zákonů.

Ladislav Hejdaček:

Jistě, to je ono.

Aleš Havlíček [00:26:25]:

Ale právě teď jde o to, když ta vláda...

Ladislav Hejdaček:

A ty musí předkládat podle zákona.

Aleš Havlíček [00:26:29]:

Ano, ale teď mě zajímá právě, když ta vláda předkládá ty návrhy na změnu zákonů, čím ona se tedy řídí při tom, když dává... jo? To je překročení zákonů. Doposavad jsme se drželi jako vždycky těch zákonů a těch norem, které byly. A teď, když se má rozhodovat o tom, že se mají změnit zákony, tak co ta vláda má vzít v potaz? Čím se má řídit? Říkal jste vždycky předtím, že tedy ten politik, a politika zde míním tedy toho, který zasedá ve vládě, tak se má řídit podobně jako filosof tou pravdou, jo? Anebo je tady tedy jako jiný aspekt, kterým se ten politik má řídit, pokud tedy ten politik je chápán jako člověk ve vládě.

Ladislav Hejdaček:

Těch aspektů je strašná řůra, čím se musí řídit. Pravdou se musí řídit každý člověk, čili nejenom politik.

Aleš Havlíček [00:27:17]:

To nemusí. To nemusí přece.

Ladislav Hejdaček:

Politik také nemusí.

Aleš Havlíček [00:27:20]:

To není nikde řečeno, že by se každý musel řídit pravdou, jediné když se pro to ten člověk rozhodne.

Ladislav Hejdaček:

No, to je řečeno, ale že nemusí. To je fakt, že nemusí. Může se na to vykašlat.

Aleš Havlíček [00:27:28]:

Samozřejmě.

Ladislav Hejdaček:

Ale samozřejmě se má řídit pravdou. A podobně politik.

Aleš Havlíček [00:27:31]:

No, má, ale jako to také není nikde řečeno, že musí se řídit pravdou.

Ladislav Hejdaček:

Ale vždyť politik také nemusí. Kdo ho donutí?

Aleš Havlíček [00:27:36]:

Nemusí. No vždyť jo. Já se ptám jako na Vaše pojetí politika, aby odpovídal tomu Vašemu pojetí té politické filosofie, kterou tady chcete předvést. Mě nezajímá, jestli má nebo musí.

Ladislav Hejdaček:

Správného politika?

Aleš Havlíček [00:27:46]:

Cože?

Ladislav Hejdaček:

Správného politika?

Aleš Havlíček [00:27:48]:

Ne, ne, ne, já chci politika ve vládě, protože jsme řekli, že ta vláda nemá jenom ten charakter instrumentální.

Ladislav Hejdánek:

Dobře, no, ale vždyť...

Aleš Havlíček [00:27:58]:

A došli jsme tedy k tomu, že nakonec ta vláda taktéž rozhoduje, nebo dává návrh na to, aby byly změněny zákony, a tím pádem mají-li být změněny zákony, tak už je zde něco jiného, než když už jsou zde ty zákony formulovány. Tak co ovlivňuje tu vládu při té formulaci těch zákonů? Co má mít na zřeteli ta vláda vždycky?

Ladislav Hejdánek:

Čili co jak má vypadat, chcete vědět. Tak proč jste řekl, že ne? Musí třeba zjistit, že nějaký zákon zastaral, nebo že byl blbě formulovaný a že zjistilo se, že za nové situace ten zákon nevyhovuje z těch či oněch důvodů, tak to musí zdůvodnit tomu parlamentu, řekne, jak jinak by ten zákon měl vypadat, ten parlament o tom provede rozpravu a buď to uzná nebo to pozmění a dál. A čím se bude ten politik řídit? No, tak nejrůznějšími věcmi. Především musí přihlídnout k věcné stránce, to jest v čem vlastně ten dosavadní zákon nevyhovuje a proč je potřeba nového zákona. Za druhé – musí posuzovat i to, jaké kritérium tady bude vzato v úvahu, proč ten nový navrhovaný zákon je lepší než ten starý, to znamená nejenom lepší věcně, ale musí také třeba integrovat víc společnost než tamten, tamten třeba se ukazuje, že vyhovoval jenom jedné části společnosti, že vlastně byl nespravedlivý vůči části společnosti, tento má být třeba spravedlivější. Nebo že v souvislosti s jinými okolnostmi ten dosavadní zákon vede do nějaké slepé uličky, nebo dokonce k vysloveně negativním důsledkům, kterým je třeba se vyhnout, čili musí i ty trendy posuzovat a mít k tomu nějaký svůj vztah. Musí to být politik na úrovni, musí být vzdělaný, musí vědět kdeco, musí znát i tu filosofii nějak, aby nepominul některé... No, tak co ještě? Prostě musí být co nejlepší.

Aleš Havlíček [00:30:35]:

Ne, jako sám jste přece hovořil o tom, že ten politik – mluvili jsme o tom posledně – stejně jako ten filosof musí se vztahovat k té pravdě. Teď jste hovořil jenom o tom, že by ta společnost měla být integrovanější. Tak to obcházíte, hovoříte o těch věcech.

Ladislav Hejdánek:

Neobcházím. To všechno musí ten politik vzít a ještě mnoho jiných věcí v úvahu. A zejména musí brát v úvahu, jestli mu to projde v tom parlamentu.

Aleš Havlíček [00:30:58]:

Ano, ale musíte si... rozumíte, mně jde o to, že tam přece musíme říct tu věc, že ten politik jako v první řadě, čím se má řídit, tak to je tou pravdou, podle toho, když jste to řekl, že tedy se tou pravdou řídit má, takže ten politik má v první řadě mít na zřeteli to, že tu situaci má vidět v ohledu, ve světle té pravdy, a ne jestli to bude trošku takovéto, že to trošku nevyhovuje, tak že to bude potom trošku integrovanější a tak dále. K tomu jsem mířil.

Ladislav Hejdánek:

A k čemu to je dobré, když toto řeknu? To je samozřejmé, jenomže k čemu to je dobré?

Aleš Havlíček [00:31:33]:

To není tak samozřejmé, protože pak ty důvody, které jsou...

Ladislav Hejdánek:

To je deklarace pouhá. To nemá žádný důsledek.

Aleš Havlíček [00:31:38]:

Jak to?

Ladislav Hejdánek:

Kdo to bude posuzovat, jestli to dělá opravdu vzhledem k pravdě, nebo ne? Jaká je kontrola?

Aleš Havlíček [00:31:48]:

Ale tady nejde o to kontrolovat to, jestli to ten politik dělá podle...

Ladislav Hejdánek:

No, to je důležité.

Aleš Havlíček [00:31:53]:

Vždyť ten politik tu jistotu nikdy nemá také.

Ladislav Hejdánek:

No, dobře, ale tak proč to máme říkat?

Aleš Havlíček [00:31:57]:

Ale vždyť my tady děláme přece jako nějaký takový model toho, jak by to asi mělo vypadat, ať to tak v praxi je nebo není.

Ladislav Hejdánek:

Ale ten model se netýká jenom politiků, nýbrž všech občanů, protože všichni občané mají politickou odpovědnost, a proto všichni se musejí jaksi orientovat na pravdu a všichni musejí vidět všechno v pravdě a tak dál. Proč by ten politik měl být zvlášť...

??? [00:32:24]:

To je zase otázka profesionality, bych řekl, že nejenom profesionální správní aparát, ale i politik musí být profesionál v tom, že nejenom se spravuje pravdou a projevit, co může, a odejde, akorát že staré báby si můžou jako jeho obrázek pověsit na stěnu a dávat k tomu jako suchý kytky. Ne, profesionalita je ještě k tomu navíc, proto je politik politikem, protože k němu patří ještě profesionalita v tom smyslu, že právě ví, jak to udělat, aby mu to odhlasoval parlament a aby to bylo přijatelné...

Aleš Havlíček [00:33:05]:

To je kalkul už potom, že?

Ladislav Hejdánek:

No, jistě.

Aleš Havlíček [00:33:07]:

To je kalkul toto ale.

Ladislav Hejdánek:

Ano, ale to tam musí být.

??? [00:33:09]:

A když to neumí...

Ladislav Hejdánek:

... tak je blbý politik.

??? [00:33:11]:

... tak je blbý politik přesto, že to myslel velmi dobře.

Aleš Havlíček [00:33:14]:

Ano, ale teď mně jde o to, co je tedy podle nás politik. Je to ten, který se bude řídit pravdou, anebo ten, který se bude snažit prostě něco navrhnout tak, aby to vyhovovalo na všechny strany? Tak to jako ten problém jsme neřešili.

Ladislav Hejdánek:

Ten politik není od toho politik, aby on sám se řídil pravdou, nýbrž on má zařizovat, aby ta společnost celá se co možná řídila pravdou. A tím pádem musí dělat kompromisy.

Aleš Havlíček [00:33:39]:

Moment! Jak on může, má zařizovat, aby se společnost řídila pravdou? To přece společnost jako se nemůže řídit pravdou, to je jenom otázka toho jedince, jestli se rozhodne.

Ladislav Hejdánek:

No, jistě, ale společnost je společnost jedinců.

Aleš Havlíček [00:33:53]:

No, ale společnost není tvořena nějakým souhrnem jedinců.

Ladislav Hejdánek:

Nýbrž?

Aleš Havlíček [00:33:58]:

Společnost je něco jiného, to není subjekt.

Ladislav Hejdánek:

Je něčeho jiného než subjekty?

Aleš Havlíček [00:34:04]:

Společnost není subjekt.

Ladislav Hejdánek:

Společnost je společenství občanů.

Aleš Havlíček [00:34:09]:

Ano, no, je.

Ladislav Hejdánek:

Tak když mluvím o společnosti, tak mluvím o občanech.

Aleš Havlíček [00:34:12]:

Ale není to subjekt, který by se dokázal...

Ladislav Hejdánek:

Ale o tom nemluvíme. Jde o to, že se občané mají všichni řídit pravdou. No, a ten politik má spět k tomu, aby co možná se všichni řídili pravdou, takže prostě musí vzít v úvahu všechno možné, a

nejenom aby on se řídil pravdou.

Aleš Havlíček [00:34:32]:

No, a to je jako má nutit ty občany do toho? Nebo spíš by šlo o to, aby jim umožnil to, aby ti lidé měli stejný přístup, aby měli stejný přístup k zákonům, aby ty zákony vzhledem k nim byly všechny...

Ladislav Hejdánek:

Ne, zákony nemají s pravdou co dělat.

Aleš Havlíček [00:34:45]:

Já vím, ale nevím, jak ten politik má přinutit toho občana, aby se řídil pravdou.

Ladislav Hejdánek:

A kdo Vám říkal, že má nutit? Politik je od toho, aby přinutil ostatní?

Aleš Havlíček [00:34:53]:

Dobře. Tak jakým způsobem má toho občana přivést k té pravdě?

Ladislav Hejdánek:

Prostě udělat to tak, aby ten občan na to vešel. Třeba jako slepice po flusu, nebo jako skočil na špek, nebo jak se to říká takoveto...

Aleš Havlíček [00:35:09]:

Takže pak tedy cíl toho politika je přivést všechny občany k pravdě? Je to tedy cílem politika, takto když je to řečeno?

Ladislav Hejdánek:

Přivést k pravdě? Především...

Aleš Havlíček [00:35:23]:

Tak bylo to tady řečeno.

Ladislav Hejdánek:

Ale samozřejmě také, ale ne jenom. Ve společnosti nejde jenom o to, abyste přivedl lidi k pravdě, nýbrž také k plnému stolu například, aby tam měli brambory a maso, a to s pravdou nemá co dělat. A to politik na to musí pamatovat také.

??? [00:35:47]:

No, ale k té pravdě nemůže přijít prostřednictvím těch zákonů, ne?

Ladislav Hejdánek:

Prostřednictvím zákonů nikoliv. Prostřednictvím zákonů může dělat cokoli, i ke lži. Zákony prostě musí dodržovat.

??? [00:35:59]:

Ale má možnost na ty zákony působit přes parlament, a pokud tedy si myslí, že poznal tu pravdu, tak ji může zkusit vtěsnat do těch zákonů, a tak působit.

Ladislav Hejdánek:

Jenže zákony nemají s pravdou co dělat. Zákony jsou proto, aby to fungovalo. Prostě že jsme změnil ježdění vlevo na ježdění vpravo, nemělo s pravdou co dělat. To nebyl nějaký nový poznatek

nějakého génia.

Aleš Havlíček [00:36:32]:

Já si nemyslím, že ten politik, který má toho občana také přivést k tomu stolu, aby se vůbec mohl najíst, nemá něco společného s pravdou. Vždyť jako... to já si myslím, že to má souvislost jako s pravdou.

Ladislav Hejránek:

No, jistě, ale nemůžete mu dávat pravdu místo brambor. Souvislost to má. Jenže ten politik nemá jediný úkol, to jest přivádět lidi k pravdě, nýbrž také k těm bramborám. Takže nejrůznější další okolnosti v tom musí hrát roli.

Aleš Havlíček [00:37:09]:

Ale pak se tedy také může stát to, že ten politik bude preferovat, dejme tomu, to, aby ti občané se spíš dostali k tomu stolu než k čemukoliv jinému.

Ladislav Hejránek:

Jistě. A také tak může nějaký politik preferovat, aby správně chválili Mohameda a daleko více než cokoliv jiného. Pak to je jako u Chomejního.

Aleš Havlíček [00:37:29]:

Tak jako mě zarazí potom to, že když ten politik je ten, který se vztahuje k té pravdě a vede tedy ty lidi... tedy měl by se v té své náplni také vztahovat k té pravdě, měl by se také vztahovat k tomu, aby ty lidi vedl tedy k tomu stolu, tak jak je potom vůbec možné, pokud k té pravdě se on sám také vztahuje, že ty lidi vede jenom k tomu stolu?

Ladislav Hejránek:

Jenom k stolu jsem neřekl.

Aleš Havlíček [00:37:56]:

Ne, to říkám já, co může vést také, že?

Ladislav Hejránek:

No, tak se nevztahuje k pravdě zřejmě. Pak je to malý politik a jenom třeba dovedný a zůstává tedy u koryta, tedy nejenom u brambor, ale aby tam měl španělský ptáčky, nebo jaké, lanýže a podobně, ale já pořád nevím tedy, co se Vám vlastně nelíbí.

Aleš Havlíček [00:38:22]:

No, co se mně nelíbí? No, tak jako ten politik nemá nějakou... nemá něco, čím by se nějak jako musel řídit, nebo ne musel řídit, ale že když se ten politik rozhodne pro tu pravdu, tak ta podle mě by měla zahrnovat tak nějak vše, to znamená, že by v tom...

Ladislav Hejránek:

To by měla, no, ale...

Aleš Havlíček [00:38:43]:

No, ano, tak říkám, jako to si myslím, že by měla ta pravda, že?

Ladislav Hejránek:

Ale to každý! Nejenom politik, ale i když je někdo krejčí, tak se také musí...

Aleš Havlíček [00:38:49]:

A když je to vedení k tomu stolu, to rozhodnutí ten politik dělá také ve jménu té pravdy.

Ladislav Hejdánek:

Všichni lidé to dělají, nejenom politik.

Aleš Havlíček [00:39:02]:

To nedělají všichni lidé.

Ladislav Hejdánek:

To není specifické.

Aleš Havlíček [00:39:03]:

No, je právě!

Ladislav Hejdánek:

Ale také to nedělají všichni politikové.

Aleš Havlíček [00:39:07]:

No, právě teď mně jde o to, jak odlišíme toho politika od jiných funkcí, dejme tomu. Vždyť jsme se snažili ukázat souvislost mezi politikou a filosofií a ukázali jsme si na začátku, že ta souvislost je v tom, že politika i filosofie se vztahují k celku, vztahují se k té pravdě.

Ladislav Hejdánek:

No, jistě.

Aleš Havlíček [00:39:26]:

To bylo specifikum filosofie a politiky. A to tady chci vidět. A nakonec docházím k tomu, že ten politik žádné takové specifikum nemá, protože on se může vztahovat jak k pravdě, tak potom může ty občany vést k tomu, aby se najedli, nebo je může vést k daleko úplně jiným věcem, jo?

Ladislav Hejdánek:

Ale to filosof také může lidem předkládat sofismata, a tak to není pak filosof.

Aleš Havlíček [00:39:49]:

Ano, ale nemůže to být v tom, co dělá filosofa filosofem. Když tady filosof...

Ladislav Hejdánek:

Tady to nebude politik v tom, co dělá politika politikem.

Aleš Havlíček [00:39:59]:

Ano, takže tím pádem ten politik bude ten, který se bude zodpovídat k pravdě a nebude to... takže jeho funkce bude spočívat tedy v tom, že nejenom že bude vést ty lidi jenom k pravdě a ne jenom...

Ladislav Hejdánek:

Ale pak nebude politik.

Aleš Havlíček [00:40:12]:

Tak jako pak jeho specifikum je ještě nějaké jiné než jenom to, aby...

Ladislav Hejdánek:

No, jistě. Specifikum je, že je politik, ne že vede lidi k pravdě. To každý má vést lidi k pravdě a sebe především. V tom není nic politického specificky. To platí pro všechny.

Aleš Havlíček [00:40:32]:

To neplatí pro všechny.

Ladislav Hejdánek:

Platí pro všechny!

Aleš Havlíček [00:40:34]:

Kde se ten imperativ bere?

Ladislav Hejdánek:

Ale platí to pro všechny.

Aleš Havlíček [00:40:36]:

Kde se bere ten imperativ, že všichni se musí řídit pravdou?

Ladislav Hejdánek:

A kde se bere imperativ, že to platí pro politika? Tak když tam to...

Aleš Havlíček [00:40:42]:

To jsme si tady řekli na začátku.

Ladislav Hejdánek:

To jsme si také řekli, že pro každého platí, že každý člověk je v situaci, kde má to čtvrté. To jsme si také řekli.

Aleš Havlíček [00:40:51]:

Ne že to čtvrté je, ale kde je dáno, že se tím musí řídit ten člověk?

Ladislav Hejdánek:

A kde je dáno, že ten politik se tím musí řídit?

Aleš Havlíček [00:40:57]:

No, to není dáno nikde, ale v tom Vašem pojetí jste to tak na začátku řekl.

Ladislav Hejdánek:

Ale v mém pojetí každý člověk se tím má také řídit.

Aleš Havlíček [00:41:02]:

Ano, ale to je něco jiného.

Ladislav Hejdánek:

No, tak to je také moje pojetí. A není někde řečeno, že každý. Mé pojetí, nebo obecné pojetí? To si rozmyslete. Nemůžete jednou toto a podruhé něco jiného. Buď je to oboje v mém pojetí, jak obyčejný člověk, tak politik, anebo to je, jak to je. A samozřejmě ten politik také se na to může vykašlat, stejně jako každý obyčejný člověk. A kdo ho bude kontrolovat? Jedině ho můžou odvolat. Obyčejného člověka nemůžete odvolat z funkce, když žádnou nemá. Na jednu stranu chcete mít ideálního politika a na druhé straně máte velmi neideální občany. Tak co s tím?

Aleš Havlíček [00:41:46]:

Jak neideální občany?

Ladislav Hejdašek:

Že každý se může na tu pravdu vykašlat. To ten politik také. I když já říkám, že nemá.

Aleš Havlíček [00:41:55]:

Ale to není pravda. Jako Vy tady zaměňujete několik věcí. Já toho politika bych chtěl vidět jako toho, který tedy je odpovědný té pravdě, ale nemůžu nutit...

Ladislav Hejdašek:

A já bych chtěl každého člověka vidět...

Aleš Havlíček [00:42:05]:

... občany žádným imperativem...

Ladislav Hejdašek:

Proč ne?

Aleš Havlíček [00:42:06]:

... k tomu, aby té pravdě byli poslušní.

Ladislav Hejdašek:

Jak to, že nemůžete? Tak ale chtějte ho tak vidět tedy.

Aleš Havlíček [00:42:11]:

To je otázka rozhodnutí každého toho člověka, jestli se rozhodne.

Ladislav Hejdašek:

A stejně i politika.

Aleš Havlíček [00:42:16]:

No, ano, ten, kdo se chce stát politikem, tak se musí zodpovídat té pravdě. Takto to pojmám.

Ladislav Hejdašek:

A kdo chce být člověkem, tak musí se zodpovídat pravdě, jinak není pořádný člověk.

Aleš Havlíček [00:42:27]:

To je ale jiná věc než ta, že musím každého nutit, aby tím pravým člověkem byl.

Ladislav Hejdašek:

Nemusím nutit.

Aleš Havlíček [00:42:34]:

Vy to říkáte!

Ladislav Hejdašek:

Jaképak nutit? A Vy chcete nutit politika zas, aby...

Aleš Havlíček [00:42:40]:

V mém pojetí, pokud chci...

Ladislav Hejdašek:

A v mém pojetí občan musí být také.

Aleš Havlíček [00:42:45]:

Já už to nechám, to nemá cenu.

Ladislav Hejdánek:

Ale vmíste se do toho ti ostatní. Tady to vypadá jako...

??? [00:42:53]:

Já bych se chtěl jenom zeptat, když se pořád točíme kolem té pravdy, jaký vztah tedy je mezi pravdou a právem? Je tam nějaký jako?

Ladislav Hejdánek:

Heleďte, my když tady mluvíme o pravdě, tak pokud to má být to pojetí, které tady já razím od začátku, tak správně by se mělo mluvit o tom pravém, a to v každé situaci, ve všech možných souvislostech a tak dále. Čili v poznání to pravé je pravé poznání, čili pravdivé poznání. V jednání je to pravé jednání. My neříkáme pravdivé jednání, ale můžeme zůstat u pravého jednání. Prostě je to to pravé. Čili nesmíme pravdu tady chápat jako tradici, jako nějakou pravdivou myšlenku nebo pravdivé já a tak dál. Čili je to vztah k tomu, co v této situaci se má stát, to pravé, jediné pravé, co se teď má ten kdo říct, udělat, provést. A pak tedy právo je to pravé, co má platit tedy ve vztahu mezi lidmi. Spravedlnost je také to pravé, to má být mezi lidmi. A tak dále. Prostě pak toho je celá řada. Jsou na to různé názvy. Ale vždycky je tady rozdíl mezi tím, co je dáno, co je pouhá skutečnost, a tím, co má být. A to napětí mezi tím, to formulujeme tak, třeba podle Rádl, co jest a co býti má, nebo co je dáno a co je to pravé. A jestliže tedy se musí vztahovat k tomu pravému politik, tak se samozřejmě musí k tomu pravému vztahovat každý občan. A stejně tak jako se může každý občan na to vykašlat, tak se na to může vykašlat také politik. Ale to je jenom ten rozdíl mezi tím, co jest a co má být. Já nemůžu nutit nikoho, poněvadž když budu nutit někoho k pravdě, tak de facto z pravdy udělám lež, jak také řekl Rádl, čili to není otázka nucení. Otázka je tady v tom, že lidská existence, nebo prostě lidský pobyt, člověk vůbec jako bytost, má tak relevantní, tak podstatný, významný vztah k pravdě, že bez toho vztahu přestává být člověkem, že tedy je daleko víc člověkem svým vztahem k pravdě než svým vztahem k čemukoliv dalšímu. Takže když mluvíme potom o těch bramborách, tak samozřejmě tam pořád je přítomno, že to jsou brambory pro člověka a nikoliv pro vepř ve chlívku. A jakmile je tam člověk, tak už tam je vždycky to rozpětí mezi tím, co být má a co je. A pokud jde o to... já to považuji za zvlášť pozoruhodnou okolnost, že já nevím o druhém jazyku...

[STRANA B]

Ladislav Hejdiánek:

To souvisí s tím pravým – právo, spravedlnost, správnost, pravdivost, pravda, opravdovost – u nás to souvisí všechno. V jiných jazycích to je spojeno jaksi v menší kousky. Třeba právo a spravedlnost je v latině ius a iustitia. Ale už pravda nemá s ius a iustitia nic co dělat, kdežto u nás v češtině ano. Veritas a veracitas – pravda a opravdovost – to existuje, ale nemá to zas s právem a spravedlností také nic společného. Tedy po mém soudu je to velká výzva pro české filosofy, aby jaksi pochopili, co jim ten český jazyk napovídá, nebo – řečeno s Hérakleitem – jaké pokyny jim dává. Filosof tomu má porozumět a reflektovat to a udělat z toho... On ten jazyk samozřejmě nic neříká, ani nic nezamlčuje jako ten Apollón v Delfách, ale jako [00:01:27] naznačuje, dává pokyny. A po mém soudu tento pokyn je třeba vzít vážně, a proto tedy žádná česká filosofie, která to nevezme vážně, není pořádná. A toto pojetí samozřejmě je možné jedině, když zcela opustíme, distancujeme se od té tradice řecké. Tam v té řecké tradici toto nedává smysl. Čili třeba jak Aleš formuluje pořád ten vztah k pravdě, ono to vypadá tak trochu násilně, protože nejsme zvyklí tu pravdu chápat jako to pravé, ale ve chvíli, kdy místo „pravda“ řekneme „to pravé“, tak se nemůžeme ptát, jak se Aleš ptá, protože pak nemůžeme říct, že politik má vést celou společnost nebo občany k tomu pravému a ne k bramborám. Za určité situace ty brambory jsou tím pravým. Když někdo je vyhládlý, umírá hlady takřka, tak prostě dát mu něco, nebo když žízní a dát mu napít, a když je nahý a je zima, tak ho odít, to může být to pravé, čili ta pravda.

??? [00:03:17]:

Tady v té souvislosti, co, Aleši, je spíš zajímavé, že politik je zároveň politik a zároveň člověk a teď jako politik je odpovědný parlamentu, nebo pokud je sám poslanec, tak prostě voličům, ale jako člověk je pochopitelně odpovědný pravdě. Anebo dá se říci, že i jako politik je odpovědný pravdě?

Ladislav Hejdiánek:

Já bych řekl, že i jako politik, protože třeba jestliže je hluboce přesvědčen o tom, že teď se musí společnost dát tímto směrem, připraví všechno jako plán, jako projekt a předá parlamentu a parlament mu to neodhlasuje, tak takový politik v tom případě odstoupí. Kdežto politik, který se nevztahuje k ničemu pravému a v podstatě jenom chce zůstat ve své funkci, se přizpůsobí tomu, co ten parlament nebo ta společnost mu povolí, nebo naopak přikáže, nebo co, a dělá cokoli, jenom aby zůstal ve funkci.

??? [00:04:44]:

Ano, jenomže samozřejmě, že toto jsou jenom taková černobílá schémata. Ale četl jsem kdysi nějaké takové vzpomínky na rakouský parlament. A tam to samozřejmě byla taková hra, že když prostě jakýsi ministr měl nějaký projekt, to je jedno, jestli byl uvážený nebo neuvážený, oni mu ho neschválili, tak on prostě odešel z vídeňského parlamentu. A kočímu, který mu říká: „Kam to bude, pane ministře?“ řekl: „Už nejsem ministr.“ Prostě to položil v tu chvíli – inu proto, že to byla jenom taková hra. A oni všichni měli své statky a byla to pozemková šlechta a měli dost jiných starostí zajímavých a toto dělali zadarmo. A tak když tam ho naštváli prostě, zjistil, že oni jsou blbí a jeho geniální myšlenky nechápou, tak to zabalil, takže se to dozvěděl nejdřív kočí, poněvadž mu to blesklo na schodech, když šel dolů, a pak to písemně vzkázal, že končí. Na druhé straně všichni jsme říkali: „Není ten Jelcin trochu blbý odstupovat?“ To je úplně jiná situace odstupovat tam. Tam jde nejen o to zachránit to, že já jsem to myslel dobře a na má slova jednou dojde, ale přeci z politbyra se neodstupuje, tam se bojuje prostě do poslední chvíle.

Ladislav Hejdiánek:

Z politbyra asi. Jistě. Ale to není normální společnost, od slova „norma“ odvozeno.

??? [00:07:03]:

Já jsem také pro to, že i jako politik...

Ladislav Hejdánek:

Tady musíme předpokládat určitou úroveň politickou i v té společnosti. Politik, který má určité grády, určité renomé, určitou úroveň, tak ten si může dovolit vyhrožovat rezignací a vždy znovu tím, že prostě postaví sám sebe na váhu, vždy znovu riskovat, a předem není vyloučeno, že právě vyhraje, že právě tím, když tím vyhrožuje, tak že vlastně všichni... prostě takový druhý není. Ten národ si nemůže, nebo parlament si nemůže dovolit pustit takového politika, poněvadž to znamená národní nebezpečí. Nikdo druhý takový není. Podívejte se, toto udělal de Gaulle. Ten si kladl podmínku, že tedy vezme funkci prezidenta, když bude zvolený celým národem, a to znamená, že nebude závislý na nikom jiném než na národě. A v tu ránu změnil tam pak celou ústavu a francouzský prezident se stal dost podobným důležitým funkcionářem jako americký. Předtím to byla pouze stafáž. Čili to si nemůže dovolit každý. Na tom je vidět, jestli je to politik velký nebo ne. „Prostě jestli chcete, já Vám tady zařídím to, to, to, ale za těchto podmínek.“ A žer, ptáčku, nebo chcípni. A toto dělal tedy Sihanuk v jiných úplně podmínkách, ale vždy znovu rezignuje a vždy znovu to zas vezme, poněvadž tamti nejsou schopní se domluvit. Čehokoliv bylo dosaženo, všechno musel udělat ten Sihanuk. A bez něho to prostě nejde. Ačkoliv vlastně za ním nestojí žádná velká silná strana. Tak já si představuji – velký politik je takový, který nedělá jenom kuhhandle, ale má určitou koncepci a osvědčil se v nějakých předchozích a je natolik žádoucí, že i ta společnost nakonec radši mu něco povolí, i když třeba nerada, jen aby on tam zůstal v té funkci. A to je způsob, jak politicky pracovat také. A teď samozřejmě k tomu patří tedy také to, že ten politik tu koncepci také má nějak mít zakotvenou v tom, co má být, co je to pravé. A také to nemusí být. Hitler byl neobyčejně schopný řečník, takový demagog, získával obrovské davy a tak dále, ale žádný pozitivní vztah k pravdě. Pokud užil něčeho, co s pravdou mělo co do činění, tak jenom že to podřídil tomu svému projektu, tomu svému plánu, že tedy zneužil té pravdy, aby získal víc lidí, ale v žádném případě aby ji učinil pravdou nad sebou. Ale ta schopnost politická určitá tam v tom byla. A může se to stát, že také je nějaký naprosto geniální politik a dělá... koneckonců Stalin měl šílené vady, byl to polointeligent, byl to asi psychotik, nebo prostě nějaká anomálie psychická, já nevím co všechno, ale fakt je, že navzdory tomu, co dělal za královiny, tak že jakousi politickou schopnost základní měl v tom smyslu, že se mu podařilo udělat – to je svým způsobem zázračná věc, a také to bude způsobovat zpětně pořád nové a nové vlny obdivu ke Stalinovi, ještě spíš než v Německu k Hitlerovi – protože jemu se podařilo udělat ze zaostalého státu, byť velkého, udělat druhou supervelmoc. Málo platné, to se mu povedlo. Že to zaplatilo životem 40 milionů lidí, to je druhá záležitost. To je vidět, že to je politik nemravný, že to je politik zločinný, ale je to politik velký. To je nepochybné. Stejně tak Napoleon. Bude se na něj vzpomínat jako na Napoleona. To byl také zločinec, i když ne tak velký. Takže politika není konstitutivně... nestává se konstitutivně politikou tím, že by měla vztah k pravdě, nýbrž může to být právě tak velká politika blbá jako velká politika správná. Čili nemůžeme politiku redukovat na vztah k pravdě nebo k tomu pravému. Politika může být neobyčejně fikaná, promyšlená, velká, historii ovlivňující, já nevím co všechno, a může to být politika Čingischánova. To neznamená, že prostě přijmeme za velikána dějin každého velkého politika, byť to je Čingischán. To jistě ne. To je jasné, že jasně řekneme, že to je zločinec. Ale nemůžeme mu upřít, že... ne každý zločinec je velký politik. Málo platné. Tam zas je ještě nějaký rozdíl. Ale je potřeba zase posoudit – v některých případech ohromně vyrostli lidé, ačkoliv to žádní géniové nebyli, poněvadž zrovna přišli do nějaké situace, která je vynesla. Ale to si nemyslím o Stalinovi. Stalina nevynesla žádná vlna. Naopak jak se tam nějaká vlna objevila, tak on nechal utínat hlavičky. Prostě to všechno dělal on, ty vlny.

?? [00:14:39]:

A ještě co má dělat ten ideální politik tedy s takovými těmi reálnými tendencemi prostě, třeba jak bylo za první republiky, ty snahy prostě o rozbití té republiky na různé strany směrem k tomu Rusku, Německu, jako má tedy působit... když bude dodržovat ten... nebo když se bude řídit podle toho zákona, tak ten zákon zase asi není natolik dokonalý, respektive tyto síly, ty mají zájem třeba v rámci těch zákonů prostě dospět k celé jako reformě celého podniku, kam jdou. Já nevím, já bych to

nerad nějak zatemňoval.

Ladislav Hejdánek:

Tak především já si nemyslím, že politik musí vycházet z daného stavu jako z toho, co má být, to jest hegelovsky, že všechno skutečné je rozumné. Ale musí to brát na vědomí. Třeba za Rakouska takovou základní politikou mohlo být, že to Rakousko vlastně je lepší, než kdyby se rozpadlo. Jenomže to byla taková myšlenka, která spíš by se měla formulovat, že by mohlo být lepší. Ale ono nebylo. Diletantismus politický, arogance Němců rakouských a já nevím co všechno způsobovalo, že ten stát prostě nebyl na přežití. Tak za těchto okolností bylo možné se orientovat na to, co by stejně nějak dopadlo bývalo, že se mohlo rozpadnout to Rakousko. Stejně by se asi bývalo rozpadlo. Jenomže Čechy a Morava by nějakým způsobem... třeba mohlo by se stát, že Poláci by se osamostatnili, čili Halič by odpadla, že Slovensko by zůstalo v Uhersku, v rámci Uherska, takže tedy by Maďarsko bylo zároveň se Slovenskem a my bychom byli zároveň s Rakouskem, poněvadž tady byly skoro čtyři miliony Němců, tak vlastně měli by Němci většinu, Jugoslávie se mohla trhnout, nebo taky nemusela. Toto mohlo takto dopadnout. A v této situaci jakési plasticity historické přijde politik, který má určitý plán a vidí, že v této situaci je realizovatelný a že je lepší než to, jak by to dopadlo, kdyby se to nechalo být. A to udělal Masaryk. Prostě byl přesvědčen, že Rakousko nepřežije, že to prohraje a že se rozpadne. A za těchto okolností vytrřískal z té situace maximum. My jsme skutečně jediní z celého Rakouska tu válku přežili jako společnost, jsme přežili poměrně nejlíp. Všude jinde byly obrovské zmatky, a to jak politické, tak hospodářské, finanční a já nevím co všechno. A tady my jsme byli nejkonsolidovanější stát. Že ne dostatečně konsolidovaný, to je jiná záležitost. To jistě. Mělo to být ještě lepší. Ještě se tam dělaly chyby. Ale rozhodně se dělaly menší než všude jinde.

??? [00:18:44]:

Mně jde o to, že do toho skáču tedy, že prostě ty určité demokratické principy vlastně umožňovaly tam těm organizacím také, aby prostě existovaly, a ony celou tu svoji celou existenci prostě zaměřovaly k tomu zlikvidování té demokracie.

Ladislav Hejdánek:

Tak já nevím tedy, co...

??? [00:19:07]:

Co ten politik s tím má dělat, tedy s nimi?

Ladislav Hejdánek:

Ale to je také politika. Který politik? Oni měli také své politiky. Čili co s tím má dělat demokratický politik? Tak pokud je u vlády, tak má klepat ty antidemokraty přes prsty a jaksi velice přísně je držet pod dohledem, aby zůstali jenom u slov a nepřecházeli k činům. Ti antidemokraté nesmějí dělat žádné sabotáže, nesmějí dělat žádné podvody, já nevím co všechno, a můžou udělat jediné propagandu a zúčastnit se se svým programem voleb. A proti tomu ten politik nemůže nic dělat, protože v těch volbách může postavit kandidátku a program každá strana, s výjimkou takové, která chce zvrátit stav práva, ústavy a tak dále. A proto je potřeba také rozlišovat mezi vládou a mezi správními orgány a soudními orgány a tak dále, protože ve chvíli, kdy někdo chce zvrátit všechno, tak musí být posazen do vězení. A pokud chce jenom zvrátit politickou moc, to jest distancovat současnou stranu od moci, a chce, aby jiná politická moc, jiná politická strana přišla k moci, tak to může udělat jediné ve volbách, nijak jinak.

??? [00:21:09]:

To jsou vlastně ty jediné legální prostředky, jo?

Ladislav Hejdánek:

Ano, ano. A podobně tedy ten právní řád musí obsahovat, anebo když to patří, tak pod správní, a toto je právní řád, celá legislativa, celý ten soubor zákonů musí v sobě zahrnovat také zákon, podle něhož, eventuálně správní nařízení, podle něhož je možno měnit zákony.